

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

**Střední odborné školy a střední odborná učiliště jako centra
celoživotního učení**

Květoslava Bohatá

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Helena Marinková, Ph.D.

Studijní program: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Střední odborné školy a střední odborná učiliště jako centra celoživotního učení vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum 16. 3. 2014

.....

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování paní PhDr. Heleně Marinkové, Ph.D. za její cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

NÁZEV:

Střední odborné školy a střední odborná učiliště jako centra celoživotního učení

AUTOR:

Květoslava Bohatá

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Helena Marinková, Ph.D.

STUDIJNÍ OBOR:

Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

ABSTRAKT:

Ve své bakalářské práci popisuji, jakým způsobem se moje škola zapojila do nabídky celoživotního učení, jaké možnosti nabízí, jakou formou, jaký je zájem dospělých o další vzdělávání, v jakých oborech, co je jejich motivací k dalšímu vzdělávání, jak úspěšně absolventi těchto kurzů na trhu práce po absolvování vzdělávacích kurzů a také srovnání s ostatními školami v regionu. Také se snažím charakterizovat úroveň nezaměstnanosti ve svém regionu, ochotu nezaměstnaných se rekvalifikovat, nabídku rekvalifikací na Úřadu práce Kladno a Rakovník.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Další vzdělávání, kvalifikační zkouška, celoživotní učení, rekvalifikace

TITLE:

Secondary Vocational Schools and Secondary Training Schools as centres of lifelong education

AUTHOR:

Květoslava Bohatá

SUPERVISOR:

PhDr. Helena Marinková, Ph.D.

ABSTRACT:

I am describing in my bachelor's dissertation the ways how my school has taken part in lifelong education offers, possibilities, form, adults' interest in further education, in which branches, what is their motivation for further education, how these courses graduates were successful at the labour market, comparing with others schools in the region. I am also trying to characterize level of unemployment in my region, readiness of unemployees to retrain and retraining offers at Job Centres in Kladno and Rakovník.

KEYWORDS:

Further education, qualification exam, lifelong studying, retraining

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Cíl práce a metodika	9
3. Celoživotní vzdělávání	10
4. CÍLOVÉ SKUPINY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	15
5. REKVALIFIKACE	19
6. Škola jako centrum celoživotního učení.....	22
7. Praktická část	25
7.1 Základní informace o škole.....	25
7.2 Střední škola služeb a řemesel Stochov na cestě k centru celoživotního učení.....	27
7.3 Rekvalifikační kurz Masér pro sportovní a rekondiční masáže mimo oblast zdravotnictví	40
7.4 Motivace a další vzdělávání - zkušenosti s realizací	46
7.5 Žáci počátečního vzdělávání a další vzdělávání	50
8. Závěr	59
9. Seznam použitých zdrojů.....	60
10. Přílohy.....	61

1. ÚVOD

„Každý, kdo se přestane učit, je starý, ať je mu dvacet nebo osmdesát. Každý, kdo se stále učí, zůstává mladý. Je nejlepší v životě zůstat mladý.“

Henry Ford

Vzdělávání patří či by mělo patřit mezi priority všech zemí, které usilují o ekonomický růst a prosperitu. Realita, která nás obklopuje je stále komplikovanější a provázanější, jsme svědky řady změn, které zasahují v rychlém tempu ekonomiku, technologie i sociální oblast.

Vzdělávání je jednou z možností, jak se s měnícími podmínkami našeho života vyrovnat. Vzdelávání tak stále více zasahuje i dospělé, kteří se vzdělávají a učí v různých etapách svého života.

Motivací, které dospělí mají pro své další vzdělávání a učení, je celá řada, nejčastěji je však vzdělávání a učení dospělých spojeno s jejich pracovním uplatněním. Dospělí si zdokonalují své znalosti a dovednosti, prohlubují či rozšiřují svou kvalifikaci, získávají nové kvalifikace. Nejčastějším druhem vzdělávání dospělých je u nás rekvalifikace, tedy změna kvalifikace; do tohoto druhu vzdělávání se zapojují ti, kteří chtějí najít lepší (z jejich pohledu) práci (např. práci lépe placenou, práci s vyšší prestiží apod.), nebo ti, kteří práci ztratili či jsou ohroženi nezaměstnaností a hledají nové pracovní uplatnění.

Do realizace rekvalifikací se dlouhodobě zapojují střední odborné školy. Jejich zapojení je podporováno zákonem č. 435 o zaměstnanosti, který říká, že rekvalifikace mohou provádět pouze zařízení s akreditovaným vzdělávacím programem či školy v rámci oboru vzdělání, který mají zapsaný v rejstříku škol.

Důvodem zapojení střední odborných škol do poskytování rekvalifikací je především skutečnost, že pro výuku oborů vzdělání, které mají uvedeny v rejstříku škol, disponují vhodným prostorovým a materiálním vybavením stejně jako pro uvedenou výuku kvalifikovaným personálem.

V současné době nejsou ani prostorové ani personální kapacity středních odborných škol dostatečně využity, je to důsledek demografického poklesu středoškolské populace; proto střední odborné školy usilují o využití těchto kapacit v oblasti dalšího vzdělávání.

Dalším faktorem, který jejich zapojení významně podporuje, je skutečnost, že některé obory vzdělání - zejména obory s výučním listem - nejsou v počátečním vzdělávání otevírány; důvodem je nezájem žáků o studium těchto oborů. Kvalifikace, na které tyto obory své žáky připravují, jsou však na trhu žádány; školy proto často nabízejí rekvalifikace právě v těchto oborech. Poskytování rekvalifikací v těchto oborech tak do jisté míry umožňuje školám „uchovat“ podmínky - materiální i personální - potřebné pro případnou výuku těchto oborů v budoucnu.

Zapojení se do poskytování dalšího vzdělávání přináší školám určité výhody finanční (odměna za lektorskou činnost pro vyučující), materiální (získání finančních prostředků na nákup vybavení, nástrojů apod.). Poskytování dalšího vzdělávání často vede školy k prohlubování spolupráce se zaměstnavateli a především – poskytování dalšího vzdělávání zvyšuje prestiž školy.

2. CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem bakalářské práce je popis zapojení Střední školy služeb a řemesel Stochov do realizace dalšího vzdělávání. Příprava a realizace dalšího vzdělávání ve škole je prvním krokem k naplňování vize školy jako centra celoživotního učení.

V teoretické části práce je na základě analýzy odborné literatury charakterizován koncept celoživotního učení, cílové skupiny ve vzdělávání dospělých a především rekvalifikace, včetně jejich legislativního ukotvení. Pozornost je věnována i charakteristice školy jako centru celoživotního učení.

V praktické části jsou charakterizovány etapy, kterými škola v oblasti dalšího vzdělávání prošla – zapojení školy do projektu a následná akreditace programu a jeho realizace pro veřejnost. Součástí je popis kroků potřebných pro přípravu programu dalšího vzdělávání i pro jeho akreditaci. Je analyzována příprava konkrétního programu dalšího vzdělávání. Na kazuistikách vybraných účastníků je dokumentována motivace pro vstup do dalšího vzdělávání. Dotazníkové šetření realizované u žákyň školy vypovídá o tom, jak jsou žáci školy připraveni na své celoživotní učení.

Součástí práce tvoří dotazníkové šetření realizované u žákyň školy, jeho cílem bylo zjistit motivaci žákyň k dalšímu vzdělávání.

3. CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávání dospělých není v České republice novým jevem; již v první polovině 19. století existovaly různé večerní či nedělní školy, kterých se účastnili řemeslníci; jejich obsahem bylo nejen prohlubování jejich odborných znalostí a dovedností, ale také často osvojování si vznikající české odborné terminologie. Z těchto kurzů se postupně vytvořily odborné školy. Ve druhé polovině 19. století, kdy došlo v českých zemích k určitému politickému uvolnění, vznikaly různé spolky, z nichž některé měly i vzdělávací charakter. Na konci 19. století byly populární tzv. univerzitní extenze, tedy přednáškové cykly pro veřejnost pořádané univerzitními učiteli. Mezi jejich propagátory patřil i první prezident Československé republiky T. G. Masaryk. Po vzniku Československé republiky bylo vzdělávání dospělých podporováno samostatným zákonem¹. Vznikly lidové školy, které se staly základem pro vzdělávání na úrovni měšťanské a střední školy. Provoz těchto škol financoval stát, který pojímal vzdělávání jako národní statek. V té době také bylo zavedeno vzdělávání nezaměstnaných, kterého se musel účastnit každý, kdo pobíral podporu v nezaměstnanosti. Systematické podnikové vzdělávání bylo v té době realizováno např. v Baťových závodech.

Během druhé světové války došlo k rozpadu vzdělávání dospělých, i když je pravděpodobné, že v nějaké podobě další vzdělávání realizováno bylo.

Po skončení války bylo obnovené vzdělávání zasaženo politickými vlivy. V 60. letech nastal velký rozvoj vzdělávání dospělých – řada resortů založila vzdělávací zařízení pro své pracovníky. Začala se konstituovat nová vědní disciplína andragogika. Po sovětské okupaci opět došlo k určitému útlumu, nicméně řada resortních zařízení pracovala dál – další vzdělávání bylo potřebné pro zajištění výroby.

V prvních letech po roce 1989 docházelo k rušení řady vzdělávacích zařízení; současně však začaly výrazně stoupat nároky na vzdělávání dospělých. Docházelo ke změnám výrobních technologií, objevovaly se nové materiály, nastal masivní nástup

¹ VYMAZAL, J. *České vzdělávání dospělých ve světle tradice a při pohledu do budoucnosti*. In Beneš a kol. *Idea vzdělávání v současné době*. Eurorex Bohemia, Praha 2002, s. 94-99

počítačů. Po vstupu ČR do EU se postupně začaly do oblasti vzdělávání dospělých promítat evropská doporučení, začala se věnovat pozornost statistikám vypovídajícím o zapojení dospělé populace do dalšího vzdělávání.

V současné době usiluje ČR o realizaci evropského konceptu celoživotního učení. Tento koncept začal vznikat na evropské úrovni v 90. letech minulého století. Navázal na předchozí koncepce celoživotního vzdělávání, které vznikaly v 60. a 70. letech 20. století. Koncept celoživotního učení klade zvýšený důraz na aktivitu jednotlivce, což vyjadřuje používáním termínu učení. Celoživotní učení je pojímáno jako proces, který probíhá v průběhu celého života jednotlivce a odehrává se v nejrůznějších prostředích. Celoživotní učení je v evropských dokumentech pojímáno nejen jako prostředek osobního rozvoje jednotlivce, ale stále více i jako nástroj pro snižování nezaměstnanosti.

Koncept celoživotního učení usiluje o to, aby výsledky učení, které jednotlivce získá v různých obdobích svého života a v různých prostředích, mohly být funkčně propojeny, ověřeny a uznány. Vytváří tak pro jednotlivce nové možnosti pro získání kvalifikace, touto možností je proces uznávání výsledků předchozího učení. Sousloví předchozí učení znamená jakékoliv učení, které do té doby bylo součástí života jednotlivce. Proces uznávání je vnímán jako základní mechanismus realizace konceptu celoživotního učení.

V rámci konceptu celoživotního učení byly vytvořeny nové kategorie učení – formální, neformální a informální.

Formální učení je realizováno ve školách a vede k získání určitého stupně vzdělání, což je podpořeno státem uznávaným certifikátem - vysvědčením. Toto učení je realizováno podle předem zpracovaných dokumentů, je cílené, záměrné a řízené.

Neformální učení je také cílené, záměrné a řízené, ale nevede k získání stupně vzdělání. Realizuje se v různých institucích, i zde účastník často získává certifikát, některé z těchto certifikátů jsou státem uznávané (např. řidičské oprávnění, svářečský průkaz apod.), jiná osvědčení takovou váhu nemají.

Informální učení zahrnuje sebevzdělávací aktivity, ale také veškeré učení, které je spjato s činnostmi jednotlivce v každodenním životě, s jeho aktivitami v práci, v rodině, ve volném čase. Toto učení není ani organizované, ani strukturované, často se jedná o bezděčné učení, kdy si jednotlivce ani neuvědomuje, že se učí. Je často nezáměrné a není osvědčováno žádnými certifikáty. Toto učení provází každého „od kolébky do hrobu“, je neoddelitelnou součástí našeho života.

Celoživotní učení se dělí na dvě velké oblasti – počáteční vzdělávání, které zahrnuje vzdělávání a přípravu před vstupem na trh práce, a další vzdělávání, což je vzdělávání, kterého se jednotlivce účastní po svém vstupu na trh práce. Toto dělení je velmi hrubé, v realitě existuje řada situací, která mu ne zcela odpovídá.

Další vzdělávání zahrnuje v rámci celoživotního učení rozsáhlý časový úsek. Z důsledné interpretace výše uvedeného vyplývá, že se dospělí nutně nemusejí vzdělávat, ale průběžně se celý svůj život učí.

Dospělí však často ve vzdělávání z různých důvodů pokračují, důvodem může být např. snaha o profesní růst, získání společenských kontaktů, únik od stereotypu, poznávací potřeby a zájmy apod.

Většinou je v popředí zájmu profesní vzdělávání, které se zaměřuje na zkvalitňování pracovního výkonu, rozšíření, prohloubení či inovaci odborných kompetencí, na zvýšení zaměstnatelnosti člověka. Významnou oblast pak představuje rekvalifikační vzdělávání. Financování vzdělávání dospělých je z více zdrojů. Podílejí se na něm sami účastníci, stát a také samotné podniky.

Hodnota a prestiž vzdělání roste. Stále více lidí cítí potřebu se dále vzdělávat. Dostupná nabídka však není pro všechny stejná. Vzdělávání dospělých nevytvořilo čtvrtý subsystém vzdělávací soustavy (vedle všeobecného, odborného a vysokého školství). To by vyžadovalo i jiné angažmá státu v této oblasti. Vzdělávání dospělých se stalo součástí personální politiky v podnicích. Vzdělávání dospělých se posouvá od zájmového a všeobecného ke vzdělávání zaměřenému na získávání profesních kvalifikací a kompetencí.

Vzdělávání se stává potřebou jednotlivců a hlavně také zboží, které může vydělávat peníze a má svůj trh. Trh vzdělávacích komerčních nabídek roste, nabídka dostává vlastní váhu, a tvoří si poptávku.

Důvody, které vedou dospělé lidi k tomu, aby se vzdělávali:

- Získání potřebného stupně vzdělání umožňuje tak zvané vzdělávání druhé šance; je určeno jednotlivcům, kteří z různých důvodů nezískali vzdělání podle svých potřeb nebo v určitém úseku svého života neměli zájem o vzdělávání. Vzdělávání druhé šance směřuje k doplnění potřebného formálního vzdělání.
- Prohloubení, rozšíření, inovace profesních kompetencí, zvýšení kvalifikace, to vše jsou významné důvody pro další vzdělávání; cílem může být udržení pracovního místa, získání lepšího pracovního uplatnění, lepší pracovní pozice, zahájení samostatného podnikání apod.
- Získání nové kvalifikace, která zajistí lepší uplatnění na trhu práce; potřeby trhu práce se rychle proměňují, ten, kdo chce být úspěšný, musí na tyto změny reagovat. Právě pro získání nové kvalifikace je určen proces uznávání výsledků předchozího učení, který se v ČR postupně začíná realizovat.
- Rozvoj schopností vyplňovat sociální role v rodině, v sociálním životě, v občanském životě.
- Sociální péče týkající se zdravotní výchovy (např. AIDS, kouření)
- Individuální rozvoj, což je rozvoj kulturních a všeobecných znalostí nebo schopností trávit hodnotně volný čas.
- Individuální rozvoj se záměrem spojit jej se sociálním cítěním, sociální soudržností, výchovou k občanství, solidaritou (Beneš, 2008).

Motivy k učení se u dospělých liší, jsou zde motivační rozdíly podle věku, podle socioekonomického statusu, dosaženého vzdělání, podle pohlaví a životních okolností – počet dětí, rodinný stav, město nebo vesnice. Mladší lidé mají spíše praktickou a prospěchovou motivaci spojenou s výkonem profese, u starších lidí se více objevuje motivace spojená s trávením volného času. S vyšším věkem a sociálním statutem

dochází k orientaci na uspokojování vyšších potřeb (podle Maslowova), výše statusu, příjmů a vzdělání pozitivně ovlivňuje vznik kognitivních motivů.

Hlavním důvodem pro zapojení jednotlivce do dalšího vzdělávání je výkon profese, pracovní úspěšnost. Z tohoto pohledu je nutné konstatovat, že další vzdělávání přestává být pro řadu jednotlivců dobrovolné. Stává se určitou povinností pro ty, kteří chtějí uhájít svou pracovní pozici.

Každý dospělý účastník vzdělávání je nějakým způsobem motivován, ale mnoho jich z různých důvodů ztroskotá. Ve velké většině potřeba učení u dospělých vzniká tam, kde se tráví čas – v povolání, s rodinou. A také většina dospělých se neučí z radosti z učení samého, ale za účelem řešení konkrétních problémů (Beneš, 2008).

4. CÍLOVÉ SKUPINY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Vzdělávání dospělých - vzdělávací nabídka může být určena pro všechny dospělé (např. zájmové vzdělávání, jazykové kurzy, počítačové kurzy), ale také pro skupiny se specifickými vzdělávacími zájmy nebo potřebami. Proto se vzdělávací organizace musí cílovými skupinami zabývat z různých důvodů:

- účast na vzdělávání dospělých je většinou dobrovolná, ti, kteří hradí náklady spojené s realizací dalšího vzdělávání (což mohou být např. firmy, nejen jednotlivci) musí být přesvědčeni o atraktivitě nabídky;
- vzdělávací instituce jsou závislé na financích, které jim účastníci vzdělávání přinášejí, proto je v jejich zájmu postarat se o to, aby jejich kurzy byly hojně navštěvovány (Beneš, 2008).

Cílové skupiny jsou ve vzdělávání dospělých velmi různorodé. Jedním z faktorů, který má vztah k cílovým skupinám, je druh dalšího vzdělávání.

Zájmové další vzdělávání je určeno všem, kteří projeví zájem o určitý kurz, získání určitých dovedností a znalostí. Zájmové vzdělávání absolvují jednotlivci ve svém volném čase a za své finanční prostředky. Může se jednat o jazykové kurzy, stejně jako o kurz např. batikování. Specifikou zájmového vzdělávání je fakt, že jeho účastník může jeho výsledky využívat i ve své pracovní činnosti. Dělicí čára mezi zájmovým a profesním vzděláváním je velmi křehká. Jednotlivec může vstupovat do kurzu na základě své specifické motivace – např. chce se naučit základy italštiny, protože se v létě chystá do Itálie k moři; jazyk ho však zaujme, cítí se být úspěšný, a má-li příležitost, může znalost italštiny využít pro zlepšení svého postavení na trhu práce.

Cílové skupiny zájmového vzdělávání mohou být velmi heterogenní z hlediska věku, často i z hlediska dosaženého formálního vzdělání; stejně tak ale mohou být tyto skupiny z obou hledisek poměrně homogenní. Vždy je zde spojující skutečnost – zájem o danou problematiku. Záleží potom na lektorovi, jak se dokáže s obtížnou situací heterogenní skupiny vyrovnat, zda dokáže i pro ty jednotlivce, kteří jsou pro daný kurz hůře disponováni, vytvořit motivující prostředí tak, aby jej neodradil od dalšího vzdělávání.

Občanské vzdělávání není v ČR téměř realizováno. Občanské vzdělávání by mělo být vzdělávání, které stát finančně podporuje, protože vyhodnotí jako alarmující aktuální nedostatek požadovaných znalostí a dovedností u svých občanů. Vhodným tématem pro občanské vzdělávání byla či stále je např. finanční gramotnost. I zde je nutné počítat s velmi heterogenními skupinami účastníků.

Nejrozšířenější je další profesní vzdělávání dospělých. Odborné vzdělávání získané v odborných a vysokých školách je regulováno státem (učební plány, délka školní docházky, kvalifikace učitelů, certifikace a hierarchie dosaženého vzdělání). Prvotně získaná kvalifikace je potenciální vstupenkou do povolání, ale ne všichni absolventi nastupují do oborů, na které se v průběhu svého počátečního vzdělávání připravovali. Stejně tak se ne všichni absolventi věnují získané kvalifikaci v období celého svého profesního života.

Profesní vzdělávání dospělých lze rozlišovat:

- Další vzdělávání specifické pro určitá povolání – lékař, právník, programátor apod., pro které je další vzdělávání nutností, a to zajišťují specializovaná zařízení, např. advokátní komory.
- Další vzdělávání specifické pro určitý typ zaměstnavatele. Státní správa, vojsko, policie, velké podniky a banky si vytvářejí vlastní, pro ostatní pracující uzavřené systémy vzdělávání jako součást své personální práce. Pracovníci těchto podniků mají většinou dobrou příležitost k dalšímu vzdělávání.
- Další vzdělávání v běžných profesních oblastech určené např. řemeslníkům, živnostníkům, pracovníkům firem.
- Další vzdělávání pro nezaměstnané, nekvalifikované, které je z velké části závislé na státní podpoře (Beneš, 2008).

Při dalším profesním vzdělávání lze předpokládat více homogenní skupiny než při vzdělávání zájmovém či občanském. Homogenita se může týkat např. dosaženého stupně vzdělání, získaných profesních zkušeností, postavení ve firemní hierarchii, některých případech věku apod.

Dalším faktorem, který ovlivňuje cílové skupiny, je charakteristika cílových skupin jako takových. Jednou ze specifických skupin, které se v dalším vzdělávání věnuje pozornost, jsou ženy. Ve většině průmyslových zemí je zaměstnán značný počet

žen, vzdělanostní úroveň žen je přitom srovnatelná s dosaženým vzděláním mužů. Účast žen na dalším odborném vzdělávání má mnoho důvodů:

- Volba povolání – existuje celá řada tzv. ženských povolání, která neposkytují velkou možnost postupu (sekretářka, prodavačka, kadeřnice)
- Ženy velice často pracují na částečný pracovní úvazek.
- Ženy jsou méně zastoupeny na vedoucích pozicích.
- Více žen oproti mužům není výdělečně činných – mateřská dovolená, rodičovská dovolená, žena v domácnosti.
- Socializace ženy je většinou silněji spojena nejenom se zaměstnáním, ale také s péčí o rodinu a domácnost. Pracovní činnost ženy proto tak podléhá kompromisům a zátěžím (Beneš, 2008).

Účast na dalším vzdělávání je také velice závislá i na věku. Skepse vůči starším zaměstnancům souvisí s vysvětlitelným přístupem k dalšímu vzdělávání. Ve středním věku, po dosažení asi čtyřiceti let, se může změnit názor na zaměstnání a na další vzdělávání. Jde totiž o období, ve kterém bývá rozhodnuto, zda je čeká další kariéra, nebo zda začíná období stagnace. U žen jde o období života, kdy děti tzv. vylétají z hnízda a opouštějí rodinu a ženy proto hledají nový směr, který nacházejí často v intenzivní pracovní činnosti. Dochází v této životní etapě ale také k poznatku, že neúspěch v zaměstnání, ale např. sociální kontakty, rodina, záliby se dostávají do popředí zájmů. Tyto často nazývané „druhé kariéry“ jsou většinou podporovány vzdělávacími programy (Beneš, 2008).

Další specifickou skupinou jsou senioři. Senior je v ČR každý starší padesáti let. Proto je tato skupina ještě dělena na pracovně aktivní a pracovně již neaktivní skupinu seniorů. Vzdělávání obou skupin je odlišné zejména obsahově. Pro pracovně aktivním seniorům bývají určeny kurzy na podporu jejich sebedůvěry, na obranu proti vyhoření apod. V některých případech pak pracovně aktivní senioři procházejí rekvalifikací, cílem je poskytnout jim takové kvalifikace, které lépe zohledňují jejich aktuální pracovní možnosti. Pracovně již neaktivním seniorům bývají často určeny kurzy péče o vlastní zdraví či zdraví svých vrstevníků, ale také kurzy obrany proti šikaně rodinných příslušníků apod. Při vzdělávání seniorů je potřebné zohlednit fyziologické změny,

kterými jednatlivec v průběhu života prochází. Obě skupiny seniorů se samozřejmě mohou zapojovat jak do zájmového (např. univerzity 3. věku), tak do občanského vzdělávání.

Cílovou skupinu dalšího vzdělávání tvoří také jednotlivci obtížně uplatnitelní na trhu práce. Zde je vždy podstatný důvod jejich obtížné uplatnitelnosti; důvodem může být fyzické či psychické postižení, zdravotní stav, ale také nezájem o jakékoliv uplatnění (Beneš, 2008).

5. REKVALIFIKACE

Rekvalifikací se podle zákona č. 435/2004 Sb. Hlava II., § 108 o zaměstnanosti rozumí „získání nové kvalifikace a zvýšení, rozšíření nebo prohloubení dosavadní kvalifikace, včetně jejího udržování nebo obnovování. Za rekvalifikaci se považuje i získání kvalifikace pro pracovní uplatnění fyzické osoby, která dosud žádnou kvalifikaci nezískala. Při určování obsahu a rozsahu rekvalifikace se vychází z dosavadní kvalifikace, zdravotního stavu, schopností a zkušeností fyzické osoby, která má být rekvalifikována formou získání nových teoretických znalostí a praktických dovedností v rámci dalšího profesního vzdělávání“.²

Rekvalifikaci mohou realizovat vzdělávací instituce se vzdělávacím programem, který je akreditovaný MŠMT nebo školy, a to pouze v rámci oborů vzdělání, které mají uvedeny v rejstříku škol a školských zařízení.

Rekvalifikace mohou také realizovat vysoké školy s akreditovaným studijním programem či zařízení s akreditací podle zvláštního právního předpisu

Akreditace MŠMT je udělována podle požadavků MŠMT, které jsou obsaženy ve vyhlášce č. 176/2009 Sb., kterou se stanoví náležitosti žádosti o akreditaci vzdělávacího programu, organizace vzdělávání v rekvalifikačním zařízení a způsob jeho ukončení. MŠMT také určuje minimální hodinové dotace pro realizaci jednotlivých rekvalifikací. Současná pravidla uvádějí, že pokud pro danou kvalifikaci existují standardy Národní soustavy kvalifikací (NSK), musí rekvalifikační program odpovídat těmto standardům. Je to proto, že v případě existence standardů NSK je součástí rekvalifikace i vykonání zkoušky podle těchto standardů, úspěšný účastník tak získává celostátně platný certifikát o profesní kvalifikaci.

Problematika a základní pravidla vzdělávání dospělých jsou vymezeny v tomto legislativním rámci:

Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

Poskytuje obecný právní rámec pro další vývoj legislativy. Povinnosti státu vzhledem ke vzdělávání jsou dány Listinou základních práv a svobod (zákon, který je součástí

² Zákon o zaměstnanosti

ústavního pořádku). Zaručuje především právo na vzdělání, a to „na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách“.³ Další deklarované základní povinnosti (např. povinná školní docházka) a práva (např. právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu) odkazují na zákonnou úpravu.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, Část devátá, Další vzdělávání, § 114.

Nahradil školský zákon č. 29/1984 Sb. o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol, ale i zákon o školských zařízeních a zákon o státní správě a samosprávě ve školství. Stanoví zásady a cíle vzdělávání, dvoustupňový systém tvorby vzdělávacích programů (dokumentů), jimiž se má cílů dosahovat, a výchovně-vzdělávací soustavu, která je má realizovat. Tu tvoří školy, které uskutečňují vzdělávání na základě centrálně formulovaných rámcových vzdělávacích programů a vyšší odborné školy, a dále školská zařízení, která poskytují vzdělávání a služby, jež vzdělávání ve školách doplňují nebo podporují.

Zákon č. 111/1998 Sb., zákon o vysokých školách

Umožnil rozvoj neuniverzitního a soukromého sektoru v oblasti vysokého školství. Změnil právní postavení vysokých škol, které už (s výjimkou vysokých škol vojenské a policejní) nejsou institucemi státními, ale veřejnoprávními a disponují vlastním majetkem a širokou autonomií. Dle tohoto zákona lze vedle řádného studia, jež vede k získání vysokoškolského titulu, na vysokých školách dále studovat i v rámci programů celoživotního vzdělávání nabízených jednotlivými vysokými školami v různém rozsahu a rozmanitých oborech. Absolventi těchto kurzů získávají osvědčení dokládající jejich úspěšné ukončení. V případě, že by se stali řádnými studenty vysoké školy, mohou jim být uznány kredity za předměty akreditovaných programů studovaných v rámci celoživotního vzdělávání (maximálně však do výše 60 % celkového rozsahu kreditů stanoveného k ukončení studia). Kurzy celoživotního vzdělávání mohou být zpoplatněny a jejich účastníci nemají zákonný status vysokoškolského studenta.

³ Listina základních práv a svobod, Hlava čtvrtá, článek 33

Zákon č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů

Tento zákon umožňuje dospělým získat osvědčení o profesní kvalifikaci na základě ověření jejich kompetencí. Při ověření kompetencí není podstatné, kde je jednotlivec získal, ale to, zda odpovídají požadavkům obsaženým ve standardech NSK. V případě splnění dalších přesně vymezených podmínek umožňuje vykonání závěrečné či maturitní zkoušky, tedy získání plnohodnotného dokladu nejen o dosažené kvalifikaci, ale i o stupni vzdělání.

Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti

Tento zákon upravuje zabezpečování státní politiky zaměstnanosti, jejímž cílem je dosažení plné zaměstnanosti a ochrana proti nezaměstnanosti. Definuje také mimo jiné nástroje aktivní politiky zaměstnanosti.

Vyhláška 519/2004 Sb. o rekvalifikaci uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání a o rekvalifikaci zaměstnanců

Je provádění právní předpis k zákonu o zaměstnanosti. Stanovuje formy rekvalifikace uchazečů o zaměstnání, zájemců o zaměstnání a zaměstnanců a řeší náklady rekvalifikace.

6. ŠKOLA JAKO CENTRUM CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ

Střední školy dnes již nelze dělit na střední odborná učiliště a střední odborné školy, většina středních odborných škol totiž vyučuje jak programy středního vzdělávání s výučním listem, tak programy středního vzdělávání s maturitní zkouškou. Součástí takových škol jsou stále častěji i programy gymnaziálního vzdělávání. Do začátku devadesátých let minulého století byly střední školy často oborově přísně vymezené; vyučovaly menší počet oborů, většinou takových, které spolu obsahově souvisely. Školy vyučovaly buď učební obory – střední odborná učiliště, nebo studijní obory – střední odborné školy. Postupně začalo být na SOU realizováno nástavbové studium, které bylo určeno těm, kteří získali výuční list a chtěli si zvýšit stupeň vzdělání, získat maturitní zkoušku. SOU se tak stala místem, kde bylo možné vykonat maturitní zkoušku.

V první polovině devadesátých let prošlo vzdělávání vedoucí k získání výučního listu velkou změnou – vznikl tzv. státní učeň. Do té doby hradily náklady spojené s praktickou přípravou učňů podniky, které měly s učni uzavřeny smlouvy, v těchto smlouvách se učňové (či spíše jejich rodiče) zavazovali k tomu, že po vyučení odpracují v daném podniku tři roky. Politické změny, které proběhly v roce 1989, měly neobyčejně silný dopad na ekonomiku, státem vlastněná a řízená ekonomika se transformovala v ekonomiku tržní, docházelo k utlumování celých odvětví, k uzavírání podniků, propouštění zaměstnanců apod. V důsledku těchto změn ztrácely podniky zájem o financování odborné přípravy svých budoucích zaměstnanců – učňů. Do této doby nebylo možné, aby byl na učební obor přijat žák, který neměl smlouvu se zaměstnavatelem. Nová situace však vyžadovala, pokud chtěl stát umožnit střední vzdělávání všem zájemcům, aby stát začal za učně hradit i náklady spojené s jejich praktickou přípravou. K přesunu „podnikových“ učňů do „státních“ učňů docházelo postupně, až začala být celá praktická část přípravy všech učňů hrazena státem.

V devadesátých letech začaly také vznikat integrované střední školy, ve kterých se vyučovaly učební i studijní obory. Žáci byli přijati do prvního ročníku bez rozlišení, zda na studijní či učební obor, to znamená, že nebyl jednoznačně určen ani jejich obor vzdělání. Na základě výsledků žáků v prvním ročníku byli žáci dále směřováni na vybrané obory a na určitý stupeň vzdělání. Tím byla o jeden rok odložena doba jejich

profesní volby, měli šanci utvořit si lepší představu nejen o nárocích budoucího studia, ale především o výkonu dané kvalifikace. Tyto přístupy vznikaly zejména v rámci projektu Phare VET, který zde byl realizován v letech 1994 až 1998. Následně však byla řada výsledků uvedeného projektu utlumena. Nicméně se zde ukázalo, že je bez problémů možné a z mnoha důvodů účelné vyučovat na jedné škole učební i studijní obory.

Pokles středoškolské populace přispívá k tzv. optimalizaci škol, část škol je optimalizována (rušena), vytvářejí se větší školy s celou škálou programů. Tento proces probíhá v každém kraji jinak, různým tempem, s různými záměry. Střední školy se stávají relativně velkými vzdělávacími institucemi se širokým portfoliem vzdělávacích programů. Současně není jejich kapacita často plně využita, zdá se proto velmi vhodné využít tyto kapacity na vzdělávání dospělých. Škola může vzdělávání dospělých realizovat sama, není potřebné, aby si její prostory, stroje, nástroje a další vybavení stejně jako pedagogický personál pronajímaly soukromé vzdělávací společnosti.

Škola jako centrum celoživotního učení je vzdělávací instituce, která nabízí nejen počáteční, ale i další vzdělávání. Toto vzdělávání je určeno různým cílovým skupinám – nezaměstnaným, nezaměstnaností ohroženým, zaměstnancům firem, seniorům, migrantům, občanům apod. Škola jako centrum celoživotního učení by měla nabízet nejen vzdělávání, ale i základní celoživotní kariérové poradenství. Měla by také nabízet zájmové i občanské vzdělávání.

Pro školu, která usiluje o to stát se centrem celoživotního učení, vyplývají z tohoto pojetí určité nezanedbatelné zisky. Nejde o zisky pouze finanční. Naskýtá se tak např. možnost doplňovat úvazky vyučujících hodinami vyučovanými v rámci programů dalšího vzdělávání. Dále se prohlubuje spolupráce se zaměstnavateli, jeden úspěšně realizovaný kurz pro zaměstnavatele často přiláká pozornost dalších zaměstnavatelů. Práce s dospělými předpokládá hlubší znalost problematiky než práce se žáky; dospělí mají vlastní profesní zkušenosti, řadu příkladů z praxe, žádají vysvětlení, radu apod. To vše potom vyučující může využít ve své výuce v počátečním vzdělávání. Při vzdělávání pro firmy se vyučující často seznamují s novými technologiemi, materiály apod.

Nemalý přínos má i samotný fakt, že žáci vidí na vlastní oči, že i dospělí se stále vzdělávají. Snáz pochopí, že ani jejich vzdělávání nekončí získáním certifikátu z počátečního vzdělávání.

V současné době existují v ČR střední odborné školy, které mají jako úsek - středisko dalšího vzdělávání, popř. je v jejich organizační struktuře zástupce ředitele pro další vzdělávání. Na tomto úseku pracuje určitý počet zaměstnanců, kteří si svou činností musí „na sebe vydělat“. Činnost úseku je součástí hospodářské činnosti školy, stát financuje pouze počáteční vzdělávání, státní prostředky nelze používat na další vzdělávání. Úsek řídí jeho vedoucí, jeho úkolem je především zajistit dostatečný počet účastníků dalšího vzdělávání, jedná proto s úřady práce, s nejrůznějšími zaměstnavateli apod. Na základě zjištěných potřeb potom vede „své“ pracovníky při přípravě programů, následně zajišťuje organizační a materiální zajištění realizace dalšího vzdělávání, kontroluje rozpočty apod. Školy řeší způsob zaměstnávání pracovníků pro další vzdělávání různě, často využívají modelu, ve kterém takový pracovník má částečný úvazek v počátečním vzdělávání, zbytek úvazku v dalším vzdělávání. Často mají rozsáhlou síť spolupracovníků i z řad bývalých pracovníků školy či bývalých spolupracovníků z firem (bývalých proto, že se často jedná o jednotlivce již pracovně neaktivní). Školy, které takto pracují, jsou většinou velké a multioborové, většinou je jejich sídlem některé z krajských měst.

Jedním z důvodů, proč se střední odborné školy v některých krajích do poskytování dalšího vzdělávání příliš nezapojují, je fakt, že mají povinnost odvádět část získaných prostředků kraji; ten je vkládá do tak zvaného rezervního fondu, ze kterého následně podporuje vybrané školy. Dochází tak k tomu, že škola A realizuje další vzdělávání, odvádí prostředky a škola B, která žádné další vzdělávání nerealizuje, tyto odvedené prostředky využívá pro svůj další rozvoj. Uvedený popis je zjednodušující, ale jsou z něj jisté patrné demotivující dopady na činnost škol A. Na druhou stranu je fakt, že ne všechny střední školy mají vhodné podmínky pro realizaci dalšího vzdělávání.

7. PRAKTICKÁ ČÁST

7.1 ZÁKLADNÍ INFORMACE O ŠKOLE



Střední škola služeb a řemesel Stochov je příspěvková organizace, kterou zřizuje Středočeský kraj. Stochov, který leží na západní hranici Kladenska, je dobře dopravně dostupný i pro žáky z nedalekého Kladna, Rakovníka, Slaného a okolních vesnic. Škola je vhodně umístěná i pro žáky z určitých částí Prahy. Žákům, kteří mají komplikovanější dopravní spojení do Stochova či jsou ze vzdálenějších míst, nabízí škola ubytování na domově mládeže. Ten má kapacitu 78 lůžek a je umístěn v areálu školy.

Budova školy byla postavena již v letech 1950 – 1960, v této době sloužila jako ubytovna pro vojáky pomocných technických praporů, kteří se podíleli na výstavbě hornického města Stochova.

V letech 1961 - 1991 bylo v budově umístěno střední odborné učiliště zaměřené na hornické obory, které bylo řízeno z Dolu Nosek v Tuchlovicích, které jsou vzdálené cca 5 km.

Dne 1. dubna 2001 se stal zřizovatelem školy Krajský úřad Středočeského kraje. V současné době se na škole vyučují:

- a) obory s výučním listem: Klempíř pro stavební výrobu, Instalatér, Zedník, Kuchař-číšník, Kadeřník, Operátor skladování;
- b) obory s maturitní zkouškou: Kosmetické služby, Gastronomie, Hotelnictví a turismus, Podnikání.

Obor Podnikání je realizován v prezenční i kombinované formě.

Pracoviště školy

Střední škola služeb a řemesel má stanovenou hlavní činnost dle zřizovací listiny jako „*přípravu pro výkon dělnických povolání a odborných činností odpovídající příslušným učebním oborům.*“ Teoretická výuka a většina praktické výuky probíhá v hlavní budově ve Stochově, kde jsou umístěny učebny a dílny.

Odborný výcvik je realizován také na odloučeném pracovišti školy v Kladně; zde probíhá odborný výcvik oboru Kadeřník/ce a Kosmetické služby. Budoucí zedníci, klempíři, instalatéri, kuchaři, čišníci, kosmetičky a kadeřnice mají také možnost vykonávat svou praxi u různých zaměstnavatelů na tzv. instruktorských pracovištích.

Jak již bylo uvedeno, je jednou ze součástí školy domov mládeže; ten plní úlohu školské služby, která doplňuje a podporuje vzdělávání, zabezpečuje výchovu, ubytování a stravování žáků školy. Plní také funkci sociální a ochrannou.

Škola zajišťuje celodenní stravování pro ubytované žáky a obědy pro dojíždějící žáky. Školní kuchyně a jídelna jsou současně odbornými pracovišti žáků oboru Kuchař - čišník. Stravování ve školní jídelně není určeno pouze žákům a pracovníkům školy, ale slouží i široké veřejnosti.

Součástí školy je také školní knihovna, její služby jsou určeny žákům, pedagogickým pracovníkům i zaměstnancům školy. Obsahuje více jak 6 000 svazků knih. Největší část knižního fondu tvoří literatura naučná, v knihovně jsou k dispozici 2 PC s připojením k internetu a kopírka.

Další vzdělávání realizované Střední školou služeb a řemesel Stochov

Střední škola služeb a řemesel Stochov je poskytovatelem dalšího vzdělávání od roku 2009. Na škole jsou realizovány rekvalifikace pro nejen pro zájemce evidované na úřadech práce, ale i pro ženy na mateřské dovolené, pracovníky, kteří si chtějí získat novou kvalifikaci, popř. rozšířit či doplnit své stávající znalosti a dovednosti.

Realizace programů DV ve škole	
Rok	Název programu
2009	Masér pro sportovní a rekondiční masáže mimo oblast zdravotnictví
2010	Manikúra a nehtová modeláž
2010	Pedikúra a nehtová modeláž

Škola je také autorizovanou osobou pro oblast uznávání výsledků předchozího učení; získala autorizaci pro následující profesní kvalifikace:

65-001-H Příprava teplých pokrmů
65-002-H Příprava pokrmů studené kuchyně
65-004-H Příprava minutek
65-007-H Jednoduchá obsluha hostů
65-008-H Složitá obsluha hostů
66-002-H Skladník
66-005-H Manipulace se zbožím a materiálem
66-006-H Evidence zásob zboží a materiálu
69-037-M Sportovní masáž

Akreditaci pro profesní kvalifikaci Sportovní masáž však škola na svých webových stránkách neuvádí; podle nových požadavků musí mít škola pro zkoušku k dispozici dvě autorizované osoby. Ty škola bohužel nemá, proto ani nemůže realizovat zkoušky podle zákona č. 179/2006 Sb. Uvedený požadavek obdobným způsobem zasáhl více škol, které do té doby byla autorizovanou osobou.

Procesem uznávání ve škole prošlo 42 osob.

V roce 2012 získala škola opakovaně akreditaci pro program dalšího vzdělávání Masér pro sportovní a rekondiční masáže mimo oblast zdravotnictví; akreditace je platná do roku 2015.

7.2 STŘEDNÍ ŠKOLA SLUŽEB A ŘEMESEL STOCHOV NA CESTĚ K CENTRU CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ

V roce 2009 se Střední škola služeb a řemesel Stochov stala účastníkem projektu Proměna středních škol v centra celoživotního učení UNIV 2 KRAJE. Jednalo se o projektu MŠMT, který realizoval Národní ústav vzdělávání (v té době Národní ústav pro odborné vzdělávání) v rámci operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a za prostředky Evropského sociálního fondu a rozpočtu ČR.

Cílem projektu byla podpora středních škol při realizaci dalšího vzdělávání. Školy se měly postupně stávat centry celoživotního učení, otevřenými institucemi, které koncept celoživotního učení aktivně podporují a svou činností naplňují.

Tento obecný cíl projektu byl rozpracován do dvou dílčích cílů (DC) – viz níže. Všechny cíle měly být realizovány prostřednictvím aktivit projektu.

Struktura cílů projektu UNIV 2 KRAJE ⁴:

Dílčí cíl 1:

• **vytvořit a rozvíjet síť škol realizující evropský koncept celoživotního učení:**

- 1.1 motivovat školy, jejich PP a všechny další aktéry k proměně školy;
- 1.2 proměnit postupně SŠ zapojené do projektu na instituce poskytující počáteční vzdělávání i DV – centra celoživotního učení – změna pojetí práce školy, řízení školy, způsobu práce s klienty, utváření vnějších vztahů, prohloubení spolupráce se zaměstnavateli a dalšími aktéry trhu práce apod.;
- 1.3 vytvářet systematicky a po dohodě s jednotlivými krajskými úřady síť škol - center celoživotního učení, celkem **13 sítí škol**;
- 1.4 prohloubit, doplnit či inovovat potřebné profesní kompetence vybraných **3250 PP** škol zapojených do projektu;

Dílčí cíl 2:

• **rozšířit nabídku dalšího vzdělávání na středních školách zapojených do projektu:**

- 2.1 připravit **975** modulově koncipovaných programů DV, pilotně ověřit nejméně **325** z nich; programy budou reagovat na aktuální potřeby regionálního trhu práce, regionálního trhu vzdělávání i aktuální společenské potřeby a vzdělávací potřeby jednotlivců či různých cílových skupin;
- 2.2 podpořit při tvorbě programů DV ty, které umožní zachovat obory vzdělání, které pravděpodobně nebudou pro nedostatek zájemců otevírány na úrovni počátečního vzdělávání, ale jejich absolventi budou vyhledávání zaměstnavateli;

⁴ Vstupní informace pro mentory škol projektu UNIV 2 KRAJE Proměna středních škol v centra celoživotního učení. Praha, NÚOV, 2009, s. 5 – 6.

2.3 spolupracovat při přípravě a posuzování programů DV s relevantními zaměstnavateli či dalšími aktéry trhu práce;

2.4 vytvořit a rozvíjet informační systém o nabídce programů DV;

2.5 podpořit informovanost všech obyvatel ČR o možnostech DV, přispět ke zvýšení jejich motivace k zapojení do DV.

Pro každou ze zapojených škol účast v projektu konkrétně předpokládala:

- vytvořit projektový tým (cca 10 pedagogických pracovníků, kteří budou v průběhu realizace projektu plnit různé projektové role);
- vytvářet na škole podmínky pro realizaci dalšího vzdělávání nejen v průběhu projektu;
- podílet se na projektových seminářích určených pro pedagogické pracovníky:
 - ❖ základy vzdělávání dospělých – lektorské dovednosti;
 - ❖ pedagogické projektování;
 - ❖ marketing dalšího vzdělávání;
 - ❖ kariérové poradenství pro dospělé;
 - ❖ aktuální otázky odborného vzdělávání.
- připravit nejméně 3 programy dalšího vzdělávání v souladu s projektovou metodikou;
- nejméně jeden z těchto programů pilotně realizovat
- využívat při tvorbě programů projektový informační systém.

První projektová akce, která byla na škole realizována, byl motivační seminář, v rámci kterého jsme byli seznámeni s projektem, s možností naší účasti, s požadavky, které jako účastníci budeme muset plnit.

Další akcí byl seminář Pedagogického projektování. Tento seminář byl určen těm pedagogickým pracovníkům školy, kteří se připravovali na tvorbu programu dalšího vzdělávání. Všechny programy dalšího vzdělávání měly být připraveny jako modulové,

což může umožnit využívání modulu v různých programech, a to i v počátečním vzdělávání. Velký důraz byl kladen na formulování výsledků vzdělávání a stanovování kritérií pro jejich ověřování.

Semináře s názvem Základy vzdělávání dospělých – lektorské dovednosti se soustředily především na metody a formy vzdělávání dospělých, specifika učení dospělých, zjišťování vzdělávacích potřeb dospělých apod. Tyto semináře probíhaly až ve druhé části realizace projektu a byly zajišťovány pracovníky Olomoucké univerzity a Asociace institucí vzdělávání dospělých.

Stejně instituce zajišťovaly semináře marketingu ve vzdělávání dospělých. Tento typ seminářů byl stejně jako semináře Kariérového poradenství pro dospělé určen pouze vybraným pracovníkům školy.

V rámci projektu zpracovala škola následující programy dalšího vzdělávání:

- Manipulace se zbožím a materiálem (66-005-H);
- Sportovní a rekondiční masáže těla;
- Klempířské práce.

Pracuji jako učitelka odborného výcviku oboru Kosmetické služby, proto jsem se rozhodla připravit program, který je mé profesi nejbližší, a to Sportovní a rekondiční masáže těla. V době, kdy byl program připravován, došlo k tomu, že byl zrušen standard NSK pro profesní kvalifikaci Rekondiční masáže. Program jsem proto nepřipravovala podle kvalifikačního a hodnotícího standardu Národní soustavy kvalifikací, ale standardy pro Sportovní masáž jsem využila a inspirovala jsem se jimi i pro tvorbu rekondiční masáže.

Při přípravě programu jsem se musela řídit projektovou metodikou a využít projektový formulář na tvorbu programu. Struktura programu, která byla požadována při přípravě programů pro projekt UNIV 2 KRAJE, je uvedena v následujícím obrázku č. 2. V Metodice byla obsažena vysvětlení ke všem částem programu. Důraz byl kladen na vnitřní vazby programu (viz Obrázek 3) a na kritéria pro hodnocení výsledků vzdělávání.

1. Identifikační údaje programu dalšího vzdělávání

Název školy	
Adresa školy	
Zřizovatel školy	
Název programu dalšího vzdělávání	
Typ programu dalšího vzdělávání	
Vstupní požadavky na uchazeče	
Podmínky zdravotní způsobilosti uchazeče	
Forma studia	
Délka studia	
Způsob ukončení	
Získaná kvalifikace	
Certifikát	

Obrázek 1 Identifikační list programu, ve kterém jsou uvedeny základní informace o programu
Zdroj Příprava programů dalšího vzdělávání, interní materiál projektu UNIV 2 KRAJE

Při přípravě programů bylo možné konzultovat s metodiky krajů, kteří často poskytovali věcnou pomoc a rady. Každý program byl posouzen některým ze členů projektového týmu a s připomínkami se vrátil na školu. Tento proces – připomínky, zapracování do programu – byl opakován tak dlouho, dokud nebyl program pro pracovníka projektového týmu přijatelný.

Titulní list programu vnější

Titulní list programu vnitřní

Obsah dokumentu program dalšího vzdělávání

1. Identifikační údaje programu dalšího vzdělávání

2. Profil absolventa

Výsledky vzdělávání

Možnosti pracovního uplatnění

3. Charakteristika programu dalšího vzdělávání

Pojetí a cíle programu dalšího vzdělávání

Charakteristika obsahu dalšího vzdělávání

Organizace výuky

Metodické postupy výuky

Postupy hodnocení výuky

Vstupní předpoklady

4. Učební plán

Optimální trajektorie

5. Moduly programu dalšího vzdělávání

Přílohy programu:

Č. 1 Způsob zjišťování zpětné vazby od účastníků

Č. 2 Prvotní evaluace programu sociálními partnery

(Č. 3 Rozpočet pro realizaci programu dalšího vzdělávání)

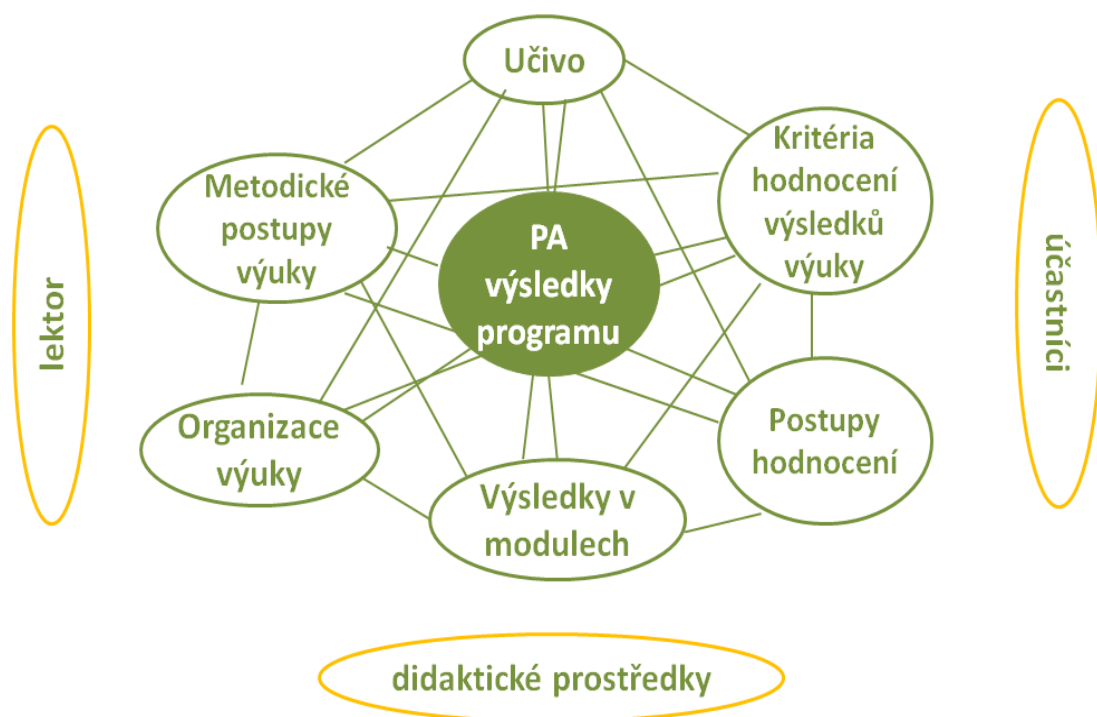
Obrázek 2 Struktura programu dalšího vzdělávání v projektu UNIV 2 KRAJE

Obrázek 2 Struktura programu dalšího vzdělávání

Zdroj Příprava programů dalšího vzdělávání, interní materiál projektu UNIV 2 KRAJE

Při přípravě programu jsme měli možnost vše konzultovat s krajským metodikem. Následovalo posouzení programu zaměstnavatelem. Zaměstnavatel musel být někdo, kdo profesi, na jejíž výkon má program připravit, aktivně vykonává či pro danou činnost zaměstnává další pracovníky. Zaměstnavatel zpracoval své připomínky do připraveného formuláře a zpracovatel programu je opět musel „vypořádat“, to znamená, buď upravit program, nebo zdůvodnit, proč nechce danou připomínku respektovat.

Obtíž, na které jsem při přípravě programu narážela, byla celá řada. Nejdřív jsem si musela přesně ujasnit, které znalosti a dovednosti tvoří jádro uvedené kvalifikace. Při tom mi pomohl standard Národní soustavy kvalifikací Sportovní masáž. Problémem tohoto standardu je skutečnost, že standard neobsahuje požadavky na znalosti anatomie a fyziologie člověka. Až ten, kdo pochopí způsob tvorby standardů NSK, pochopí také, proč tyto znalosti a dovednosti nemohou být ve standardech obsaženy. Standardy NSK popisují profesní činnosti dané kvalifikace, v tomto případě maséra. Z tohoto pohledu není možné formulovat požadavky na anatomické a fyziologické znalosti o člověku, taková profesní činnost neexistuje.



Obrázek 3 Vnitřní vazby programu

Zdroj Příprava programů dalšího vzdělávání, interní materiál projektu UNIV 2 KRAJE

Avšak je nutné klást si průběžně otázky typu „ Které znalosti si musí osvojit masér, aby mohl stanovit fyzický stav klienta? Které znalosti si musí osvojit masér, aby dokázal zvolit a aplikovat individuální masáž na konkrétních místech těla ve vhodném pořadí a vhodnou technikou a vhodnými prostředky?“ Po vymezení znalostí je nezbytné vymezit i potřebné dovednosti budoucího maséra. Dalším krokem je stanovení profilu absolventa připravovaného programu, ten se stane jádrem pro tvorbu dalších částí programu. Profil absolventa jsem stanovila následovně:

„Absolvent programu dalšího vzdělávání si osvojí:

- znalosti a dovednosti klasické a sportovní masáže u dospělých, relaxační masáže horkými lávovými kameny a detoxikační medové masáže zad,
- přehled o kontraindikacích masáží,
- bezpečné postupy při masážích s ohledem na své zdraví,
- spolupráci s profesemi podílejícími se na péči o klienta,
- etické nároky pro povolání maséra,
- základní právní normy profese,
- psychologické aspekty tohoto povolání, zejména základy produktivní komunikace,
- elementární znalosti o stavbě a funkci lidského těla s nezbytně nutným minimem zdravotnické terminologie,
- vědomosti o příčinách a způsobech přenosu infekčních onemocnění, včetně preventivních opatření v rozsahu daném učebním plánem,
- základy dezinfekce včetně jejich praktického provádění,
- elementární vědomosti z oblasti komunální hygieny, především vlivu životního prostředí na zdravotní stav člověka,
- zásady ochrany zdraví a bezpečnosti klienta i své při poskytování služeb,
- postupy při poskytování laické první pomoci.

Absolvent se vyznačuje:

- profesní etikou, dovedností samostatně jednat a pečovat o zákazníky;
- soustavnou péčí o svůj vzhled a osobní hygienu;
- trvalým a všestranným zájmem o rozvoj profese;
- snahou o průběžné sledování vývoje nových technologií a kosmetických produktů pro sportovní a rekondiční masáže těla.“

Dnes bych změnila některé formulace v textu:

- „absolvent si osvojí“ bych nahradila vyjádřením „absolvent je připraven, popř. je schopen“; vyjádření „osvojí si“ je příslibem do budoucna, zde by mělo být uvedeno, kterými konkrétními znalostmi a dovednostmi absolvent skutečně disponuje;
- sousloví „absolvent se vyznačuje“ je využito proto, že jsou zde uvedeny cíle, o jejichž naplnění je třeba při realizaci programu usilovat, ale není možné jednoduše ověřit jejich dosažení; toto vyjádření bych asi ponechala.

Učební plán jsem stanovila na základě analýzy profilu absolventa, znalostí a dovedností, které jsem si určila pro maséra jako nezbytné. Hodinové dotace jsem doplňovala až po vytvoření jednotlivých modulů, kdy bylo možné zvážit, kolik času bude zapotřebí pro výuku.

Střední škola služeb a řemesel Stochov	J.Šípka 187,Stochov
Sportovní a rekondiční masáže těla	

název modulu	kód modulu	hodinové dotace			ukončení modulu
		teorie	praxe	samo-studium	

POVINNÉ MODULY					
Somatologie	A 01	25	0	0	Teoretická zkouška
Základy první pomoci	A 02	2	3	0	Praktická zkouška

Komunikativní psychologie	A 03	2	3	0	Teoretická zkouška
Masáže	A 04	20	90	0	Praktická zkouška
Právní minimum	A 05	5	0	0	Teoretická zkouška
		54	96	0	součet
		150			CELKEM

VOLITELNÉ MODULY					
Relaxační masáž těla horkými lávovými kameny	B 01	2	5	0	Praktická zkouška
Medová detoxikační masáž zad	B 02	2	5	0	Praktická zkouška

Zdroj Program SŠSaŘ Stochov

Prvním krokem při tvorbě učebního plánu je stanovení jednotlivých modulů; moduly jsem koncipovala na základě výše uvedené analýzy tak, aby související znalosti a dovednosti, které tvoří relativně uzavřený celek, tvořily i jeden modul. Dnes, když jsem již několikrát realizovala výuku obdobného programu, bych některé moduly koncipovala poněkud odlišně. Asi bych nenazvala modul Komunikativní psychologie, masáže bych možná rozdělila do dvou modulů apod.

Optimální trajektorie:

A 01 → A 02 → A 03 → A 04 → A 05 (B 01 / B 02)
--

S přípravou učebního plánu úzce souvisela i příprava tak zvané trajektorie, ta udává posloupnost výuky jednotlivých modulů.

Tvorba jednotlivých modulů byla poměrně náročná, jak je patrné z obrázku č. 4, zahrnuje modul řadu kategorií. Velmi obtížné je stanovit výsledky vzdělávání, které jsou vlastně konkretizací profilu absolventa. Nejobtížnější je však stanovit kritéria pro hodnocení výsledků vzdělávání.

Název modulu		Kód	
Délka modulu		Platnost	
Typ modulu		Kredity	
Vstupní předpoklady			
Stručná anotace vymezující cíle modulu			
Předpokládané výsledky výuky			
Absolvent modulu bude schopen:			
a) xxx			
b) xxx			
c) xxx			
d) xxx			
e) xxx			
Učivo / obsah výuky			
• xxx			
• xxx			
• xxx			
• xxx			
Doporučené postupy výuky			
Způsob ukončení modulu			
Kritéria hodnocení výsledků výuky			

výsledek výuky	kritéria hodnocení
ad a)	
ad b)	
ad c)	
ad d)	
ad e)	

doporučená literatura a informační zdroje

Obrázek 4 Formulář modulu v programu UNIV 2 KRAJE

Zdroj Příprava programů dalšího vzdělávání, interní materiál projektu UNIV 2 KRAJE

Jako ukázkou zpracování dokládám modul Základy první pomoci. Modul jsem vytvořila, protože jsem přesvědčena o jeho účelnosti. Jeho hodinová dotace je však vzhledem k plánovanému rozsahu učiva velmi malá – 2 hodiny teoretické výuky a 3 hodiny praktických cvičení asi pro osvojení uvedeného učiva a dosažení uvedených výsledků vzdělávání dostačující.

název modulu	Základy první pomoci	kód	A 02
délka modulu	5	platnost	
typ modulu	povinný	kredity*	
vstupní předpoklady	dokončené střední vzdělání dle zákona 561/2004Sb., dosažení věku 18 let		

Stručná anotace vymezující cíle modulu:

Modul Základy první pomoci je zaměřen na moderní pojetí první pomoci. Posluchač se seznámí s moderními teoretickými poznatky o laické první pomoci. Pohotově reaguje a správně postupuje při stavech vyžadujících první pomoc.

předpokládané výsledky výuky

Absolvent modulu:

- a) aplikuje získané vědomosti ze somatologie při praktických cvičeních první pomoci,
- b) uvede funkci integrovaného záchranného systému,

- c) charakterizuje, zaznamenává a předává důležité informace o vzniklé události, při které poskytoval první pomoc,
- d) uvede příčiny, příznaky, komplikace základních typů zranění a způsoby poskytnutí první pomoci,
- e) orientuje se v situacích ohrožujících život.

učivo / obsah výuky

- integrovaný záchranný systém,
- zástava krvácení a ošetření rány,
- poranění kloubů a páteře,
- poranění tělních dutin,
- termická poranění, poleptání,
- úrazy elektrickým proudem,
- první pomoc při bezvědomí,
- první pomoc při náhlých příhodách,
- resuscitace.

doporučené postupy výuky

Cvičení první pomoci probíhají v odborné učebně první pomoci s využitím tréninkových modelů.

způsob ukončení modulu: Praktická zkouška, praktické předvedení

Pro úspěšné složení zkoušky musí účastník získat nejméně 5 bodů z maximálního počtu 10 bodů.

kritéria hodnocení výsledků výuky:

výsledek výuky	Kritéria hodnocení
Ad a)	Správně aplikuje získané vědomosti ze somatologie při praktických cvičeních první pomoci. Správnost provedení.
Ad b)	Správně uvede funkci integrovaného záchranného systému.
Ad c)	Správně charakterizuje, zaznamenává a předává informace o události, při které poskytoval první pomoc.
Ad d)	Správně uvede příčiny, příznaky, komplikace zadaných typů zranění a způsoby poskytnutí první pomoci.
Ad e)	Správně zvládá situace ohrožující život.

Správně předvede zástavu krvácení a ošetření rány 2 body

Správně předvede ošetření zlomenin a poranění kloubů 2 body

Vhodně zhodnotí stav bezvědomí a poskytne první pomoc	2 body
Správně provede resuscitaci	2 body
Provede správnou dokumentaci o poskytnutí první pomoci	2 body
doporučená literatura a informační zdroje	
DYLEVSKÝ, I.; TROJAN, S. Somatologie I. a II. Praha: Avicenum 1990	

Zdroj Program SŠSaŘ Stochov

V rámci projektu UNIV 2 KRAJE byly na škole připraveny 3 programy dalšího vzdělávání. Řada vyučujících byla účastníky různých seminářů, vedle seminářů Pedagogického projektování, které byly nezbytné pro tvorbu programů, jsme velmi ocenili i semináře Lektorských dovedností. Inspirovaly nás nejen pro výuku dospělých, ale část obsahuje je využitelná i při realizaci počátečního vzdělávání. Projekt UNIV 2 KRAJE rozhodně na naší škole podnítl zájem o realizaci dalšího vzdělávání.

Také mě inspiroval k tomu, abych hledala cestu, jak bude možné realizovat další vzdělávání i po ukončení projektu. Využila jsem informace získané v projektu, které se týkaly akreditací, a následně jsem našla možnost, jak akreditovat podobný program. Myslím, že škola svého působení v projektu tímto způsobem celkem dobře využila.

7.3 REKVALIFIKAČNÍ KURZ MASÉR PRO SPORTOVNÍ A REKONDIČNÍ MASÁŽE MIMO OBLAST ZDRAVOTNICTVÍ

Pokud chce škola či jakákoliv jiná vzdělávací instituce realizovat rekvalifikace, musí její programy získat akreditaci MŠMT. Akreditace MŠMT je vyžadována zejména proto, aby za státní prostředky byly podporovány pouze programy, které splňují stanovené požadavky. Akreditace tedy lze vnímat jako určitou záruku kvality programu.

Většina rekvalifikačních programů prochází akreditací na oddělení dalšího vzdělávání MŠMT. Program Masér pro sportovní a rekondiční masáže mimo oblast zdravotnictví však byl akreditován akreditační komisí odboru sportu. Tato akreditační komise posuzuje pouze takové programy, které se týkají sportovních činností a činností se sportem bezprostředně souvisejících. Jedná se především o trenéry a instruktory

nejrůznějších sportů a také o sportovní maséry, plavčíky, horské průvodce a vodní záchranáře.

Akreditační komise pracující na odboru sportu má pět členů, její členy jmenuje a odvolává náměstek ministra odpovědný za sport. Komise se při své činnosti řídí ustanoveními § 3 odst. 1 písm. f zákona č. 115/2001 Sb. o podpoře sportu, § 108 odst. 2 zákona č. 435/2004 o zaměstnanosti a zákonem č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Vedle posuzování programů, které jsou předkládány k akreditaci, se komise vyjadřuje k návrhům kvalifikačních a hodnoticích standardů tvořených pro Národní soustavu kvalifikací podle zákona č. 179/2006 Sb. Akreditační komise zasedá nejméně čtyřikrát do roka.

Pro žadatele o akreditaci byl na odboru sportu vytvořen Metodický manuál pro žadatele o akreditaci vzdělávacích zařízení působících v oblasti sportu. Předkládaný program musí vedle formálních náležitostí (např. doklad o oprávněnosti poskytovat vzdělávací služby) obsahovat:

1. vzdělávací cíle, „tj. osvojení konkrétních znalostí a dovedností s případným odvoláním na dokumenty, určující jeho obsahovou náplň“⁵;
2. „formu vzdělávacího programu (prezenční, distanční, kombinace prezenční a distanční) a časový rozvrh jednotlivých učebních hodin“⁶;
3. učební plán, který má obsahovat hodiny teoretické výuky, hodiny praxe a hodiny potřebné na vykonání zkoušky; tyto hodiny se nezapočítávají do celkové hodinové dotace programu;
4. učební osnovy, které „zahrnují podrobnější obsah učebního plánu rozpracovaný tak, aby bylo zřejmé, co je obsahem a výsledkem výuky u jednotlivých předmětů učebního plánu, popřípadě jeho částí, pokud je na ně vzdělávací program členěn“⁷;

⁵ Metodický manuál pro žadatele o akreditaci vzdělávacích zařízení působících v oblasti sportu. Dostupný na <http://www.msmt.cz/sport/metodicky-manual-pro-zadatele-o-akreditaci>

⁶ tamtéž

⁷ tamtéž

5. kritéria pro výběr účastníků; ta musí zahrnovat stupeň vzdělání, požadované odborné tělovýchovné vzdělání, délku odborné praxe, věk účastníka – minimálně 18 let, dobrý zdravotní stav apod.;
6. část organizace vzdělávání; jde především o délku programu, a to ve vazbě na stupeň dosaženého vzdělání účastníka. Pro středoškoláky mají programy rozsah 150 hodin, pro účastníky se základním vzděláním pak 200 hodin. Hodinová dotace programů je specificky vymezena v Přehledu odborností pro žadatele o akreditaci vzdělávacích zařízení působících v oblasti sportu, tato hodinová dotace musí být dodržena. Vyučovací jednotkou je vyučovací hodina v délce 45 minut pro teoretickou výuku a v délce 60 minut pro praxi. „V jednom vyučovacím dni nesmí být překročen počet osmi vyučovacích hodin výkladového charakteru.“⁸ Pokud však dvě hodiny budou mít charakter praktického nácviku či diskuse, může jich být realizováno v jednom dni deset. Přestávky mezi hodinami mají být desetiminutové. Výukové hodiny lze slučovat do 90 minutových, přestávka je potom v délce 20 minut. Po šesté vyučovací hodině musí být zařazena hodinová přestávka na občerstvení. V jednom týdnu lze realizovat výuku v maximálním rozsahu 50 hodin;
7. časový plán výuky je specifickým požadavkem, musí být přesně uvedeny doby zahájení a ukončení jednotlivých hodin, doby přestávek apod.
8. lektorské zabezpečení; realizace programu musí být zajištěna lektory a garanty, kteří splňují v Manuálu uvedené požadavky, ty se týkají stupně vzdělání, odbornosti, odborné praxe programu. Součástí žádosti o akreditaci musí být kopie dokladů garantů o jejich odborném vzdělání a informace o jejich praxi. Kvalifikace odborného garanta pro rekvalifikaci Masér pro sportovní a rekondiční masáže mimo oblast zdravotnictví je vymezena těmito požadavky:
 - ukončené středoškolské vzdělání s maturitou;
 - kurs sportovní a rekondiční masáže;
 - minimální délka praxe 6 let.

⁸ tamtéž

9. způsob ukončení vzdělávání, také v této části je třeba respektovat stanovené požadavky; účastník může vykonat závěrečnou zkoušku pouze v případě, že jeho docházka tvoří 80 a více procent. Pokud existují pro danou oblast kvalifikační a hodnoticí standardy, je nutné, aby závěrečné zkoušky proběhly před autorizovanou osobou v souladu s požadavky těchto standardů a v souladu se zákonem č. 179/2006 Sb. Závěrečnou zkoušku lze realizovat ústní, písemnou či praktickou formou, resp. kombinací uvedených forem;
10. prostorové, materiální a technické zabezpečení; v této části se vedle uvedeného materiální, prostorového a technického zabezpečení uvádějí také vhodné učební postupy a seznam studijní literatury;
11. informace o průběhu a formě vedení dokumentace; jedná se o popis zajištění vstupních dotazníků, „třídních knih“, evidenci osvědčení apod.
12. závěrečná zpráva obsahuje vyhodnocení realizace rekvalifikačního programu.

Program Masér pro sportovní a rekondiční masáže mimo oblast zdravotnictví má akreditaci platnou do roku 2015. Novou akreditaci již budeme muset získat podle standardu NSK Sportovní masáž (69-037-M), který je v platnosti od 13. 2. 2013.

Profil absolventa tohoto programu jsem stanovila následovně.

„Po ukončení kurzu a úspěšném vykonání závěrečné zkoušky absolvent umí:

- připravit pracoviště, zvolit a připravit potřebné pomůcky a přípravky vzhledem k volbě pracovních postupů;
- připravit klienta pro masáž podle hygienických předpisů;
- volit pracovní postupy s ohledem na dodržování technologických postupů s přihlédnutím k individuálnímu přání zákazníka;
- provádět rekreační masáž těla;
- profesionálně vystupovat a společensky se chovat ve vztahu k zákazníkům, spolupracovníkům a obchodním partnerům;
- dodržovat při práci zásady a předpisy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a hygieny práce;
- umí poskytnout základní první pomoc;

- navrhnout a zajistit zařízení a vybavení provozovny v souladu s funkčními a estetickými požadavky, hygienickými zásadami a předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.“

Dnes bych změnila některé formulace v textu:

- „absolvent umí“ bych nahradila vyjádřením „absolvent je připraven, popř. je schopen“; sloveso „umí“ má nejednoznačný význam;
- také vyjádření „absolvent umí – umí poskytnout základní první pomoc“ není přesvědčivé.

Jako součást žádosti musí být uvedeny organizační formy výuky:

„Výuka je organizována formou intenzivní denní výuky – 15. dní, závěrečná zkouška je 16. den. Nebo kombinovanou víkendovou formou výuky v celkovém trvání 8 víkendů.“

Další povinnou součástí je Rámcový rozvrh jednoho výukového dne:

„Organizace dne odborného výcviku

8.00 – 13.00 výuka ve 45 minutových blocích s 10 minutovou přestávkou

13.00 – 14.00 oběd, relaxace

14.00 – 17.00 výuka“

Domnívám se, že tyto požadavky jsou příliš konkrétní. Pokud jsou v Metodickém manuálu vymezeny délky vyučovacích hodin teorie, praxe, délky a četnost přestávek apod. je tato informace poněkud nadbytečná a stejně nezaručí, že všichni budou dodržovat to, co odevzdali. Akreditace je platná 3 roky, za tu dobu může dojít ke změně požadavků na pořádání kurzu.

Kurz je ukončen závěrečnou zkouškou, která se skládá z písemného testu, ústní zkoušky a praktické zkoušky. Po úspěšném vykonání zkoušky obdrží absolvent osvědčení. Složení zkušební komise: předseda (ředitel školy nebo pověřený pracovník), lektor teoretické výuky, lektor praktické výuky.

Při další akreditaci bude škola muset předložit i jméno autorizované osoby, u které proběhnou zkoušky. V současné době platný standard ovšem vyžaduje, aby u zkoušky byly přítomné dvě autorizované osoby či dva autorizovaní zástupci. Škola v současné době disponuje pouze jedním autorizovaným zástupcem. Uvedenou situaci by mohla řešit tím, že smluvně pokusí získat dalšího autorizovaného zástupce. Jinak se

samozřejmě může dohodnout s jakoukoliv autorizovanou osobou, která splňuje stanovené požadavky.

Pokud srovnám požadavky na přípravu programu dalšího vzdělávání stanovené projektem UNIV 2 KRAJE a Metodickým manuálem odboru sportu, hodnotím požadavky projektu jako konkrétnější a propracovanější, současně ovšem obtížněji splnitelné. Své tvrzení mohu doložit zejména požadavky na propracování jednotlivých modulů, které jsou vyžadovány v projektu UNIV 2 KRAJE. Pro akreditaci není nutné mít program z hlediska obsahu a především výsledků vzdělávání tolik propracovaný.

Důležitou součástí přípravy programu dalšího vzdělávání je i jeho finanční kalkulace. Pro úspěšnou realizaci je potřebné připravit kalkulaci na různý počet účastníků a především si stanovit minimální počet účastníků, při kterém má smysl program realizovat.

Kalkulace kurzu masáží

hodin 150

počet účastníků	1	5	8	9	12
mzdy	39000	39000	39000	39000	39000
teplo, energie	50	250	400	450	600
prádlo	150	750	1200	1350	1800
materiál	100	500	800	900	1200
studijní materiály	100	500	800	900	1200
náklady celkem	39400	41000	42200	42600	43800
kurzovné	5500	27500	44800	49500	66000
zisk		-13500	2600	6900	22200
min. cena/os		8700	5600	5500	5500
minimální zisk/os.	500				

Zdroj: SŠSaŘ Stochov

Při rekvalifikacích hrazených úřadem práce, musí realizátor vzdělávání účastníkům poskytnout pracovní obuv a pracovní oděv. Předpokladem je, že jednotlivec, který je v evidenci úřadu práce, nemá nadbytek finančních prostředků pro zakoupení potřebného oděvu a obuvi.

Kalkulace vstupních nákladů na výukové prostředky pro účastníka kurzu

Masáže

ručník 2 ks	300	
masážní olej – krém	100	
pracovní oděv	400 –	500
pracovní obuv	600	
Celkem:	1400	1500

Zdroj: SŠSaŘ Stochov

7.4 MOTIVACE A DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ - ZKUŠENOSTI S REALIZACÍ

Uskutečnili jsme 3 rekvalifikační víkendové kurzy pro dospělé z řad uchazečů z Úřadů práce, žen na mateřské dovolené, pracovníky v osobních službách, kteří si touto formou chtěli rozšířit síť poskytovaných služeb ve svém soukromém podnikání.

Do poslední realizovaného kurzu sportovních masáží, který probíhal v termínu od 11. 9. 2009 do 25. 10. 2009 se přihlásilo 7 účastníků, 6 žen a 1 muž. Kurz byl realizován víkendovou formou, teoretická výuka probíhala vždy v pátek od 15.00 hod. do 19.00 hod., praktická výuka v sobotu a v neděli od 8.00 hod. do 16.00 hod.

Pro zjištění jejich motivace k účasti na kurzu jsem využila metody rozhovoru. Rozhovor nebyl strukturovaný, nepřipravovala jsem předem žádné otázky, ale věděla jsem přesně, co chci zjistit.

Důvody, které vedli účastníky k přihlášení se do rekvalifikačního kurzu:

1. Paní Iveta H., věk 34 let, vzdělání střední škola s maturitou, pracuje jako zdravotní sestra Home Care, kde poskytuje odbornou zdravotní péči kvalifikované zdravotní sestry přímo v domácnosti pacienta. Absolvování rekvalifikačního kurzu jí umožní rozšířit nabídku služeb svým pacientům také v oblasti sportovních masáží těla.
2. Paní Veronika V., věk 25 let, vzdělání střední odborné s výučním listem, na rodičovské dovolené. Absolvováním rekvalifikačního kurzu si chce přivydělávat k rodičovskému příspěvku.

3. Paní Pavlína S., věk 35 let, vzdělání střední s maturitou, na rodičovské dovolené. Absolvováním rekvalifikačního kurzu si chce přivydělávat k rodičovskému příspěvku.
4. Paní Romana F., věk 44 let, vzdělání střední s maturitní zkouškou, absolvovala již v minulosti rekvalifikační kurzy Kosmetické služby a Pedikúra, pracuje jako učitelka odborného výcviku oboru Kosmetické služby, absolvováním rekvalifikačního kurzu sportovních masáží rozšíří možnost vyučovat sportovní masáže také v odborném výcviku.
5. Paní Jana P., věk 24 let, vzdělání střední s maturitou, na rodičovské dovolené. Absolvováním rekvalifikačního kurzu si chce přivydělávat k rodičovskému příspěvku.
6. Pan Svatopluk W., věk 42 let, vzdělání střední odborné s výučním listem, je zaměstnán ve státní správě, absolvováním kurzu si chce přivydělávat jako sportovní masér.
7. Paní Markéta H., věk 32 let, vzdělání střední s maturitní zkouškou, pracuje v logistické firmě. Absolvováním kurzu si chce přivydělávat v oblasti služeb sportovních masáží.

Motivace většiny účastníků je finanční – touha po přivýdělku byla motivací pro 5 účastníků rozhodující. Další 2 účastníci využijí či chtějí využít absolvování kurzu k rozšíření svých profesních kompetencí, které uplatní ve stávajícím povolání – vyučující odborného výcviku pro další obor vzdělání; poskytování masáží v rámci služeb Home Care.

U všech účastníků byla rozhodující pracovní motivace. Pracovní motivace je také obecně nejrozšířenější motivací k účasti na dalším vzdělávání. V tomto případě však pracovní motivace směřuje k rozšíření služeb osob samostatně výdělečně činných, což obecně tak častým jevem není, ale v uvedených službách je to předpokladem úspěchu.

Kazuistiky účastníků

Kazuistiky jsem připravovala s účastnicemi kurzů, které byly ochotné prozradit o sobě více, než je běžně zvykem.

Kazuistika č. 1

Paní Romana F., věk 44 let

Paní Romana maturovala v roce 1984 na gymnáziu, po maturitě zahájila nástavbové studium na zdravotní škole. Uvedené studium nedokončila, začala pracovat v kanceláři jako administrativní pracovnice, práci v administrativě ukončila v roce 1991. Paní Romana je velice kreativní žena, kterou práce v kanceláři neuspokojovala. Po skončení mateřské dovolené se proto rozhodla, že se do kanceláře nevrátí, promýšlela možnosti dalšího uplatnění. Rozhodla se věnovat kosmetice, absolvovala proto rekvalifikační kurz Kosmetické služby a v místě bydliště začala budovat vlastní provozovnu. Ve zvoleném oboru se průběžně vzdělávala, absolvovala různá školení s cílem poskytovat svým zákaznicím co nejvíce kvalitní služby.

V roce 2008 dostala nabídku pracovat na zkrácený úvazek ve střední škole jako učitelka (mistrová) odborného výcviku na odborném výcviku oboru Kosmetické služby. Tuto možnost brala jako výzvu a zkusila, zda jí práce s mladými lidmi bude vyhovovat. Podmínkou přijetí bylo absolvovat další rekvalifikaci, a to rekvalifikační kurz Pedikúra a nehtová modeláž. Po přijetí na pracovní pozici učitelka odborného výcviku absolvovala ještě další rekvalifikační kurz Sportovní a rekondiční masér, aby své žáky mohla učit i tyto pracovní postupy.

Po dvou letech pedagogické praxe ve střední škole se rozhodla dodělat si pedagogické vzdělání na Pedagogické fakultě UK a podala přihlášku do bakalářského kombinovaného studia Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku, kam byla přijata a toto studium úspěšně absolvovala.

V současné době pracuje ve střední škole jako učitelka odborného výcviku a učitelka odborných předmětů. Práce s mladými lidmi ji profesně naplňuje, baví ji tvořivá práce na odborném výcviku a v pedagogické profesi se tzv. našla. Na její profesní cestě jí hlavně pomohla možnost absolvovat rekvalifikační kurzy a tím úplně změnit svoji původní profesi.

Kazuistika č. 2

Paní Magdaléna M., věk 53 let,

Paní Magdaléna absolvovala gymnázium a nástavbové studium rehabilitační zdravotní sestry. Po studiu pracovala několik let jako rehabilitační zdravotní sestra v lázních na Slovensku. Po mateřské dovolené pracovala ve střední škole na pracovní pozici vychovatelka na Domově mládeže.

Když její zaměstnavatel otvíral ve škole pro žáky nový učební obor s maturitou - Kosmetička, rozhodla se absolvovat rekvalifikační kurzy Kosmetické služby, Pedikúra a nehtová modeláž, Manikúra a nehtová modeláž, a začala pracovat na pozici učitelka odborného výcviku oboru Kosmetička, kde vyučuje i původně vystudovaný obor sportovní a rekondiční masáže těla.

Během své pedagogické praxe si doplnila také pedagogické vzdělání na Pedagogické fakultě UK v programu celoživotního vzdělávání – Doplňující pedagogické studium pro učitele odborného výcviku. Ve své profesi učitelky odborného výcviku je spokojená, vykonává ji již 21 let. Také jí pomohla možnost absolvovat rekvalifikační kurzy a doplnit si kvalifikaci i o jiné obory.

Uvedené kazuistiky dokumentují vliv dalšího vzdělávání na život jednotlivce. Obě ženy významně změnily svou profesi, pro kterou se připravovaly v počátečním vzdělávání. Tuto profesi změnily dokonce dvakrát. Kazuistiky dokumentují, že další vzdělávání může – v případě promyšlených kroků – změnit život jednotlivce a následně jeho rodiny.

Tato část práce je nazvána Motivace a další vzdělávání – zkušenosti s realizací, nejedná se tedy pouze o motivaci účastníků, ale i o motivaci realizátorů dalšího vzdělávání. Pravděpodobně pro každého člověka je motivem pro další činnost jeho úspěšnost v této činnosti. Kurzy, které jsme zatím realizovali, pokládám za úspěšné, a to nejen proto, že účastníci úspěšně složili závěrečné zkoušky, ale především proto, že se jim daří naplňovat vize, se kterými do kurzu vstupovali.

7.5 ŽÁCI POČÁTEČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Jedním z cílů počátečního vzdělávání je příprava žáků na proces celoživotního učení. Žáci by měli být srozuměni s tím, že společnost, ve které žijí a budou žít, je velmi proměnlivá, pokud chtějí obstát, musí být připraveni na změny, musí se s nimi neustále vyrovnávat a učení je základní mechanismus, jak se se změnami vyrovnat. Dnes je škola nemůže připravit na život, který budou žít za dvacet, třicet let.

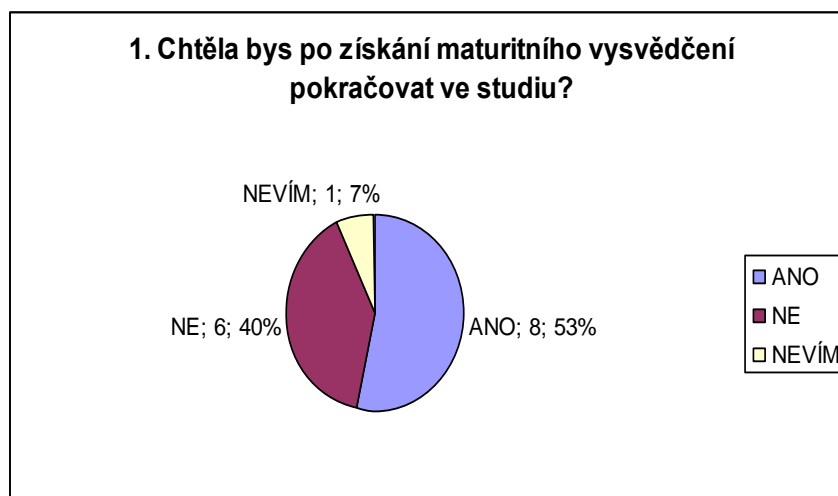
Připravila jsem proto dotazník pro žákyně čtvrtého ročníku oboru Kosmetické služby, kterým jsem se nažila zjistit postoje těchto žákyň k problematice dalšího vzdělávání a rekvalifikací. Před vyplněním dotazníku jsem žákyním vysvětlila záměr dotazníkového šetření, pro jaký účel budou výsledky šetření použity, zdůraznila jsem anonymitu odpovědí a požádala je o zodpovědné vyplnění.

Výsledky dotazníkového ošetření

A)

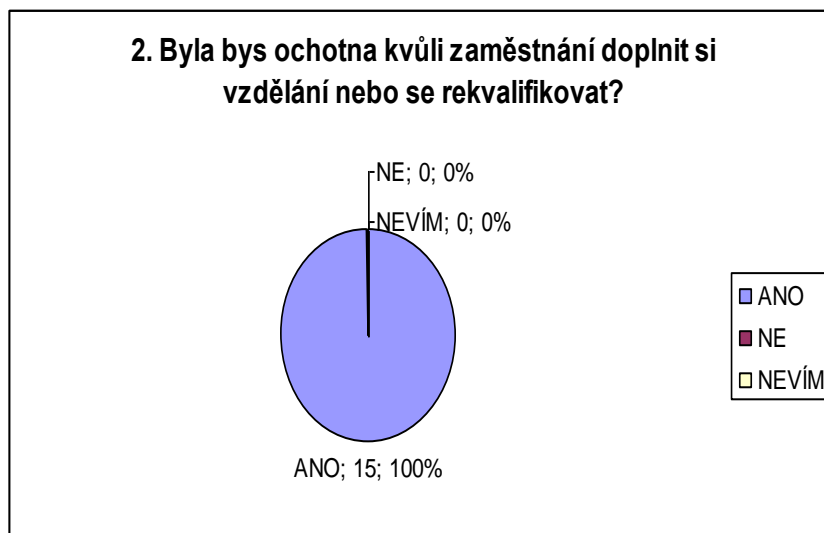
1. Chtěla bys po získání maturitního vysvědčení pokračovat ve studiu?

Na otázku, zda by žákyně po maturitní zkoušce chtěly pokračovat ve studiu, 8 žákyň z 15 odpovědělo **ano**, 6 žákyň **ne** a 1 žákyně neví.



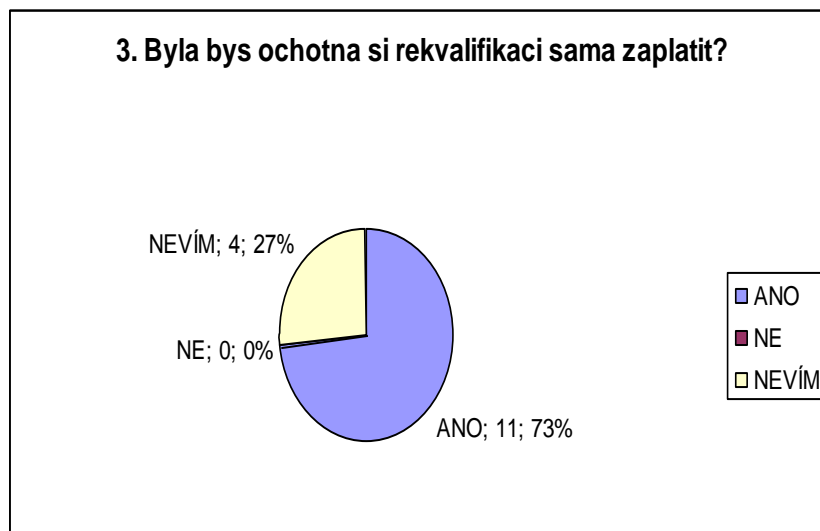
2. Byla bys ochotna kvůli zaměstnání doplnit si vzdělání nebo se rekvalifikovat?

Na otázku, zda by byly ochotné si kvůli zaměstnání vzdělání doplnit nebo se rekvalifikovat, odpověděly **ano** všechny žákyně.



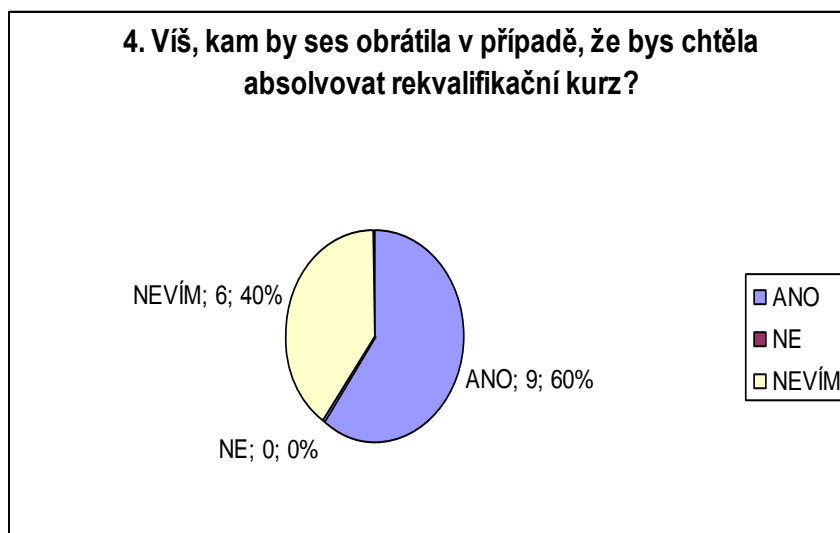
3. Byla bys ochotna si rekvalifikaci sama zaplatit?

Studium nebo kurz by si 11 žákyně bylo ochotno samy financovat, 4 žákyně neví.



4. Víš, kam by ses obrátila v případě, že bys chtěla absolvovat rekvalifikační kurz?

Devět zákyň je informováno o tom, kam by se chtěly obrátit v případě, že by se rozhodly pro návštěv rekvalifikací; šest neví.



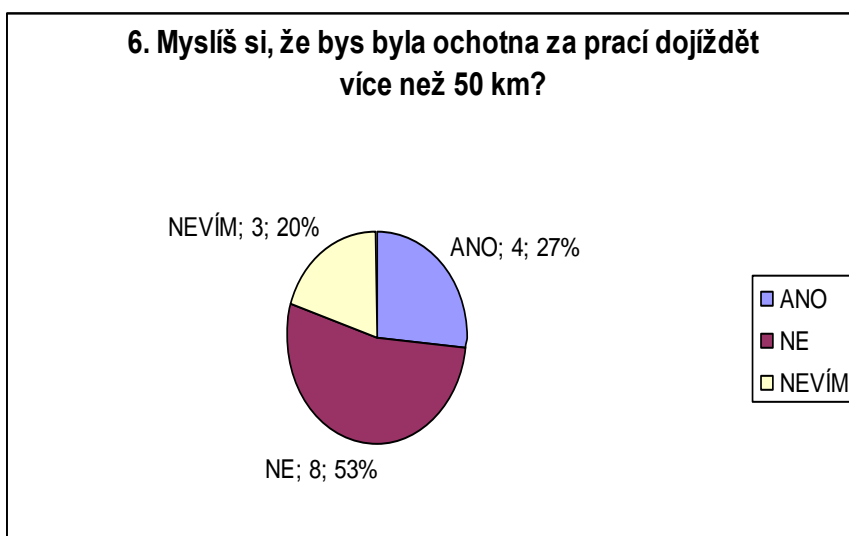
5. Vykonávala bys zaměstnání, které neodpovídá tvému oboru?

Jedenáct dívek z 15 domnívá, že by vykonávaly zaměstnání, které neodpovídá jejich vystudovanému oboru, dvě dívky toto odmítají, další dvě zatím neví.



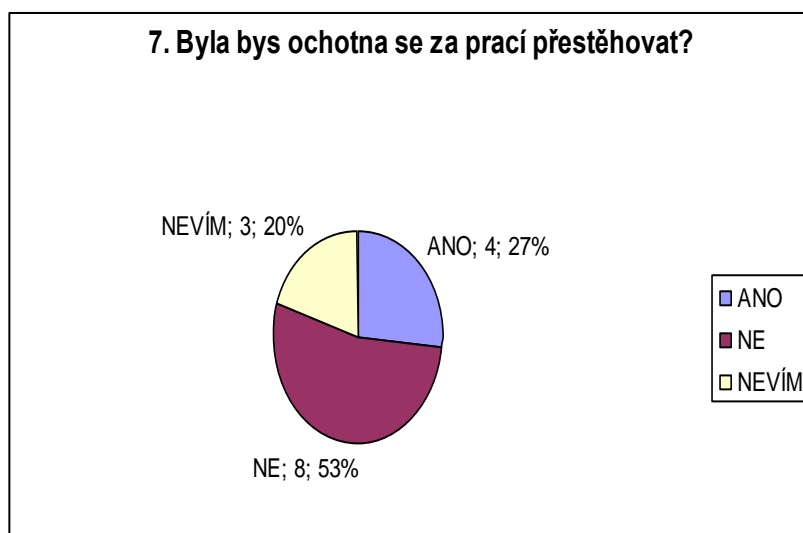
6. Myslíš si, že bys byla ochotna za práci dojíždět více než 50 km?

Pouze čtyři žákyně jsou ochotné dojíždět do práce více jak 50 kilometrů. Osm žákyně tuto možnost zcela omítá, tři ještě 3 neví. Vzdálenost 50 kilometrů není mimořádně velká, rozhodnutí je vždy ovlivněno dalšími faktory (dopravní spojení veřejné dopravy; kvalita silnic pro individuální dopravu; výdělek, který by jednotlivec získal apod.). V tomto pohledu se 8 zamítavých odpovědí jeví minimálně znepokojující.



7. Byla bys ochotna se za práci přestěhovat?

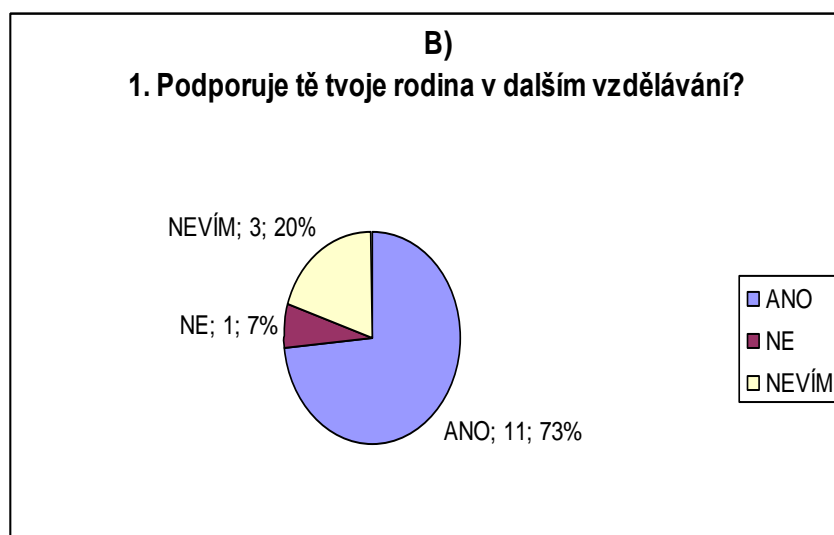
Přestěhovat se za práci by byly ochotné pouze 4 žákyně, 8 žákyně tuto možnost odmítá, 3 žákyně neví. Výsledky mě překvapily, předpokládala jsem, že mladí lidé bez závazků nemají problém se stěhovat za práci. Tento výsledek přisuzuji tomu, že žákyně nabyly plnoletosti v nedávné době a bydlí u rodičů, ještě nemají jasnou představu o svém budoucím zaměstnání a netuší, že pokud je člověk bez zaměstnání, ztrácí pocit užitečnosti. Jistou roli zde asi také budou hrát jejich vrstevníci, se kterými by se nerady loučily a především jejich stávající partneři.



B)

1. Podporuje tě tvoje rodina v dalším vzdělávání?

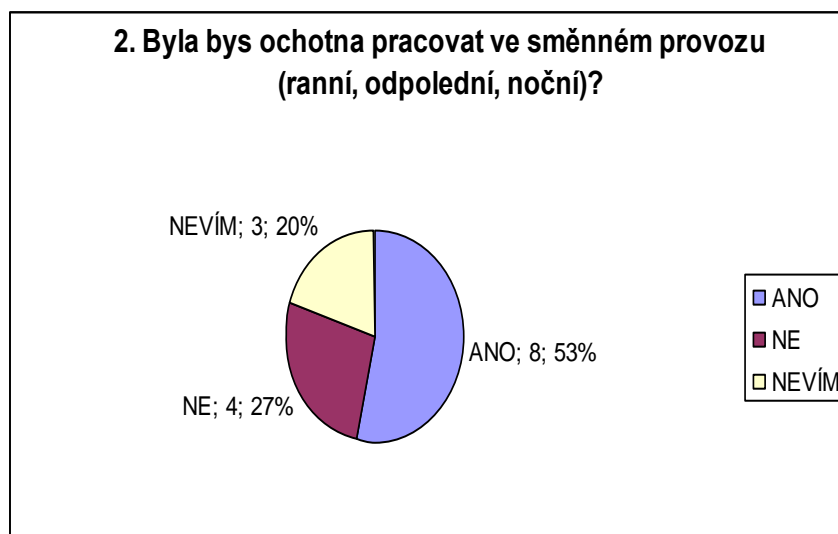
V dotazníku dívky uvedly, že je rodina v dalším vzdělávání podporuje 11x, 1x ne a 3x neví.



2. Byla bys ochotna pracovat ve směnném provozu (ranní, odpolední, noční)?

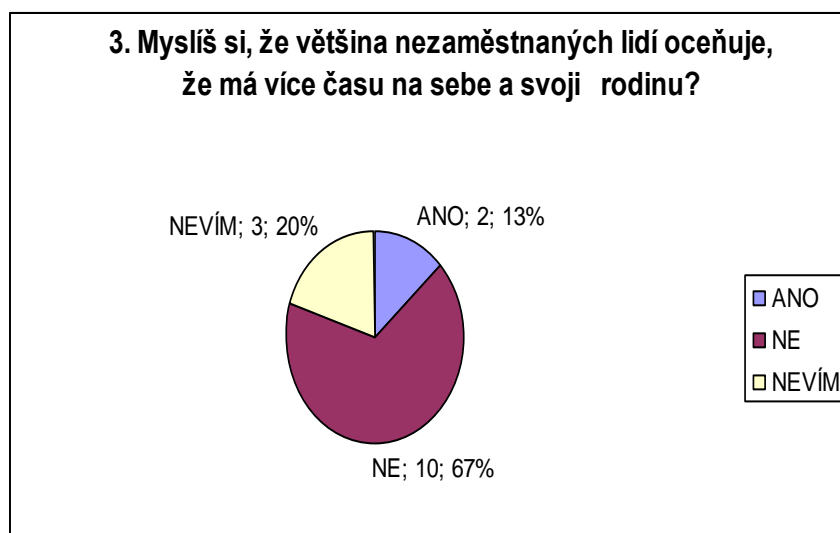
Ve vícesměnném pracovním provozu by bylo ochotno pracovat 8 žákyň, 4x ne a 3x byla odpověď neví. Odpověď žákyň je zajímavá; práce kosmetičky předpokládá směnný provoz (dopolední x odpolední), proto by všechny měly počítat s tím, že budou pracovat

nejméně ve dvou směnách. Práce kosmetičky ale nemívá noční směnu, otázka tedy směřovala mimo profesi, na kterou se připravují. Kdybych šetření někdy opakovala, otázku bych rozdělila do dvou otázek; jedna by směřovala ke zjištění jejich připravenosti na dvousměnný provoz v kosmetických službách, druhá by zjišťovala jejich ochotu pracovat ve více směnném provozu mimo kosmetické služby.



3. Myslíš si, že většina nezaměstnaných lidí oceňuje, že má více času na sebe a svou rodinu?

Na otázku, zda nezaměstnaní oceňují skutečnost, že mají více času pro sebe a svou rodinu, žákyně odpověděly 10x ne, 2x ano a 3x neví.



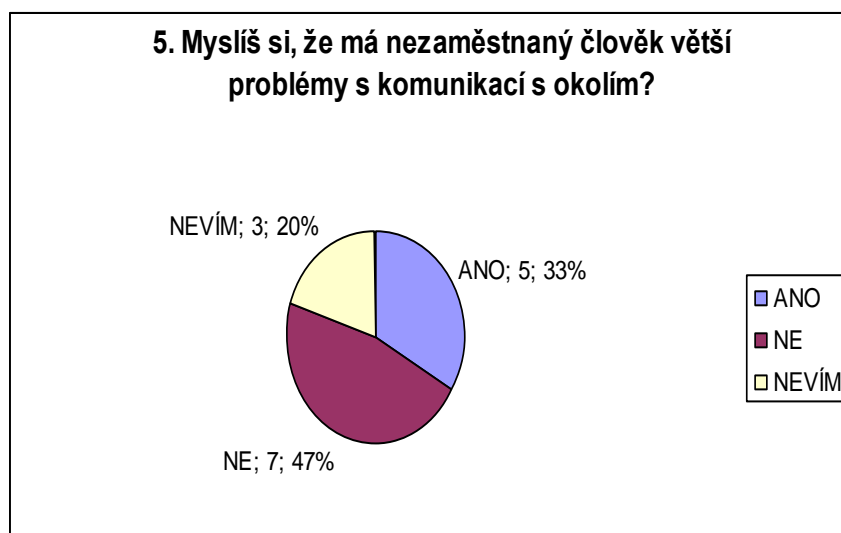
4. Domníváš se, že nezaměstnaný člověk má méně příležitostí se setkávat s jinými lidmi?

7 žáků se domnívá, že nezaměstnaní mají méně příležitostí se setkávat s jinými lidmi, 5x ne a 3x neví.



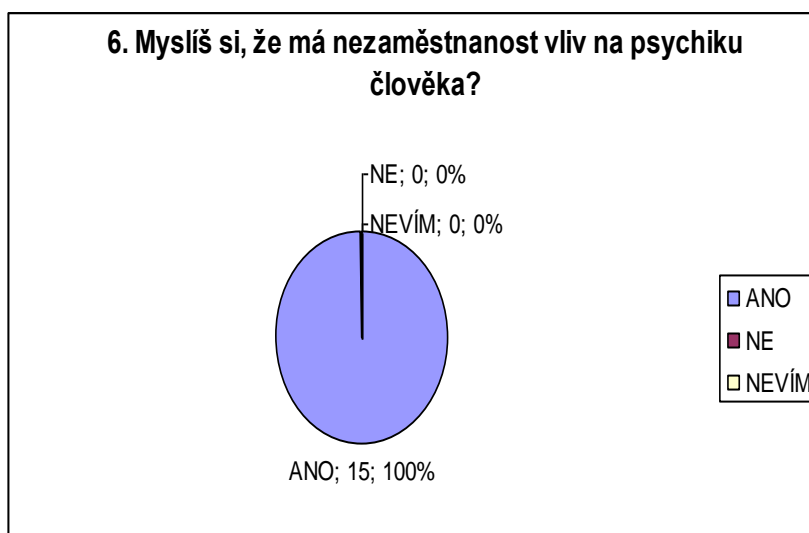
5. Myslíš si, že má nezaměstnaný člověk větší problémy s komunikací s okolím?

Pět žáků se domnívá, že nezaměstnaný má větší problémy s komunikací s okolím, 7x ne a 3x neví.



6. Myslíš si, že má nezaměstnanost vliv na psychiku člověka?

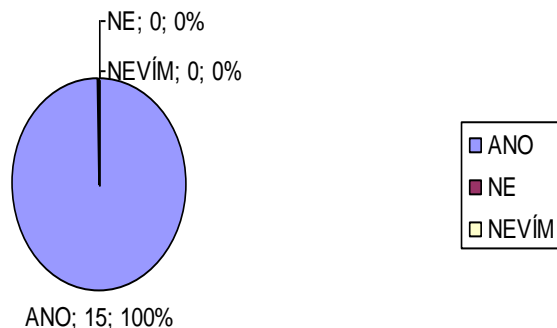
Všech 15 žákyň shodně uvedlo, že nezaměstnanost má vliv na psychiku člověka.



7. Budeš mít zájem o vystavení Osvědčení o rekvalifikaci na sportovní masáže, které Ti škola může vydat po maturitní zkoušce?

Osvědčení o rekvalifikaci na sportovního maséra od školy si nechá vystavit všech 15 žákyň.

7. Budeš mít zájem o vystavení Osvědčení o rekvalifikaci na sportovní masáže, které Ti škola může vydat po maturitní zkoušce?



Dotazník ukázal, že žákyně 4. Ročníku oboru Kosmetické služby jsou připravené na celoživotní učení, alespoň v tom smyslu, že si uvědomují, že se budou muset v průběhu svého života dále vzdělávat. Uvědomují si, jak důležité je získat v životě práci a jsou připravené pracovat i mimo obor. Nechtějí se však za prací stěhovat či dojíždět více než 50 kilometrů.

8. ZÁVĚR

Jedním z cílů bakalářské práce bylo popsat, jakým způsobem se střední odborná škola snaží o realizaci centra celoživotního učení. Prvním krokem bylo zapojení do projektu, v rámci kterého pedagogičtí pracovníci školy získali řadu nových znalostí a dovedností potřebných pro přípravu programů dalšího vzdělávání a výuku v těchto programech. Součástí projektové práce byla i příprava tří programů dalšího vzdělávání, jeden z těchto programů byl školou realizován.

Dalším krokem byla příprava programu pro akreditaci, která umožní komerční realizaci daného programu. Při přípravě byly využity znalosti a dovednosti získané v průběhu projektové práce. Škola začala výuku akreditovaného programu nabízet určeným cílovým skupinám. Zatím realizovala tři běhy kurzu. Možná je to malý krok, ale je to krok směrem k vytvoření centra celoživotního učení.

V současné době je škola zapojena do projektu UNIV3, ve kterém je důraz kladen na práci s kvalifikačními a hodnoticími standardy Národní soustavy kvalifikací. Pracovníci školy opět procházejí řadou seminářů, na kterých se připravují na tvorbu konkrétních zadání pro vykonání zkoušky podle zákona č. 179/2006 Sb., vypracovávají hodnoticí formuláře, portfolia pro vstupní diagnostiky profesních kompetencí účastníků apod. Škola se více přiblíží vizi centra celoživotního učení, bude využívat skutečnost, že je autorizovanou osobou pro řadu profesních kvalifikací.

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní publikace:

BARTÁK, Jan. Jak vzdělávat dospělé. 1.vyd. Praha: Alfa Publishing, 2006. 183 s. ISBN 8087197127.

BENEŠ, Milan. Andragogika. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 136 s. ISBN 978-80-247-2580-2.

BUCHTOVÁ, Božena. Psychologie a nezaměstnanost, zkušenosti a praxe. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 249 s. ISBN 80-210-3457-2.

KOPŘIVA, Karel. Lidský vztah jako součást profese. 5.vyd. Praha: Portál, 2006. 147 s. ISBN 80-7367-181-6.

MUŽÍK, Jaroslav. Androdidaktika. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004. 146 s. ISBN 8073570459.

MUŽÍK, Jaroslav. Didaktika profesního vzdělávání dospělých. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9.

PLAMÍNEK, Jiří. Vzdělávání dospělých. 1.vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3235-0.

PRŮCHA, Jan. Moderní pedagogika. 3., přepracované a aktualizované vydání Praha: Portál, 2005, 481 s. ISBN 80-736-7047-X.

PRŮCHA, Jan. Přehled pedagogiky: Úvod do studia oboru. 1.vyd. Praha: Portál, 2000, 269 s. ISBN 80-717-8399-4.

Internetové portály:

<<http://portal.mpsv.cz>>

<<http://www.nuov.cz>>

< <http://www.msmt.cz/>>

10. PŘÍLOHY

Příloha 1 dotazník

Dotazník pro žákyně 4. ročníku studijního oboru Kosmetické služby

Žádám vás o vyplnění všech otázek. Prosím, pracujte samostatně a o odpovědích s ostatními nediskutujte. U každé odpovědi zaškrtněte jen jednu odpověď.

Vaše odpovědi jsou anonymní a nebudou nikomu poskytnuty. Vaše odpovědi zpracuji v praktické části mé bakalářské práce.

Květoslava Bohatá

A)

1. Chtěla bys po získání maturitního vysvědčení pokračovat ve studiu?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

2. Byla bys ochotna kvůli zaměstnání doplnit si vzdělání nebo se rekvalifikovat?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

3. Byla bys ochotna si rekvalifikaci sama zaplatit?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

4. Víš, kam by ses obrátila v případě, že bys chtěla absolvovat rekvalifikační kurz?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

5. Vykonávala bys zaměstnání, které neodpovídá tvému oboru?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

6. Myslíš si, že bys byla ochotna za prací dojíždět více než 50 km?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

7. Byla bys ochotna se za prací přestěhovat?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

B)

1. Podporuje tě tvoje rodina v dalším vzdělávání?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

2. Byla bys ochotna pracovat ve směnném provozu (ranní, odpolední, noční)?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

3. Myslíš si, že většina nezaměstnaných lidí oceňuje, že má více času na sebe a svoji rodinu?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

4. Domníváš se, že nezaměstnaný člověk má méně příležitostí se setkávat s jinými lidmi?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

5. Myslíš si, že má nezaměstnaný člověk větší problémy s komunikací s okolím?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

6. Myslíš si, že má nezaměstnanost vliv na psychiku člověka?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

7. Budeš mít zájem o vystavení Osvědčení o rekvalifikaci na sportovní masáže, které Ti škola může vydat po maturitní zkoušce?

ano	ne	nevím
-----	----	-------

Děkuji za vyplnění dotazníku